

ECONOMISCHE
FACULTEIT DER
UNIVERSITEIT VAN
AMSTERDAM

100

asta

11/1982

Schrijven over economie

ROSTRA

BLAD VAN DE ECONOMISCHE FACULTEIT DER UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

REDACTIE

Adriaan Dorresteyn
Harko van den Hende
Joke Jansen Schoonhoven
Jos Jongstra
Hans Koenhein
Herman P. Kreulen
Marcel Michelson

L.S.,

De redactie viert het bereiken van het honderdste nummer met een thema-nummer: schrijven over economie.

Economie is bij uitstek een wetenschap die aanleiding geeft en aanzet tot schrijven.

Wetenschappers, studenten, journalisten, mensen in het bedrijfsleven en bij de overheid, allen produceren vele zinnen gewijd aan de economie.

Rostra liet drie heren over het thema filosoferen, vroeg wetenschappers hierover hun mening te geven en dook in het archief voor haar eigen historie.

Deze laatste klus is verzorgd door Rostra's eigen archivaris Hans Koenhein, die hiermee tevens afscheid neemt van Rostra.

Marcel Michielson en Herman P. Kreulen hebben het thema terstond uitgevoerd en zullen dat als nieuwe redacteuren de komende periode ook blijven doen.

Rest ons nog u te wijzen op de mogelijkheid hun voorbeeld te volgen, waarover meer op pag. 11.

ADRES

Jodenbreestraat 23
kamer 1339
tel. 525 24 97
1011 NH Amsterdam
copy naar:
Rostra
Jodenbreestraat 23
kamer 1339
1011 NH Amsterdam
Adreswijzigingen:
Studentenadministratie
Jodenbreestraat 23

ADVERTENTIES

Bij voorkeur schriftelijk
of telefonisch:
525 24 97 en 020 - 83 64 99
Tarieven:
1/1 pagina f 370.-
1/2 pagina f 300.-Bij 4 plaatsingen resp.:
f 350.- en f 285.-

OPLAGE: 2500
verschijnt 8x per jaar.

COVERDESIGN

Dick van Hell

DRUK

Drukkerij Kaal
Nieuwe Herengracht 61

pag. 3	Heeft een faculteitsblad nut?. HK
pag. 8	Wie schrijft blijft. Prof. Dr. J.G. Lambooy
pag. 9	Een aangetekend schrijven AD
pag. 10	Genulhannes. Drs. J.J. Meltzer
pag. 10	Economische bladen. HPK
pag. 11	Schrijven met een projectgroep. Guda Oly
pag. 11	Open deuren intrappen mag!
pag. 12	Drie heren die schrijven. HvdH, JJ en JJS
pag. 17	Is leren schrijven nodig? Noor de Bruin
pag. 19	Schrijven over sociale jaarverslagen. Drs. H.C. Dekker
pag. 22	Weg met het inflatie-denken. MM
pag. 23	Dageraad. Dick van Nes

Heeft een faculteitsblad nut?

Na de Rostra Economica en de Rostra Economica Amstelodamensis verscheen in maart 1970 de eerste Rostra. Het heropgerichte informatiebulletin voor de economische faculteit ontwikkelde zich voorspoedig. Uit een kwalitatief op laag peil staand blad met de omvang van vier velletjes ontwikkelde zich het faculteitsblad, zoals U dat nu in handen heeft.

Bij Nummer 100, een mijlpaal in de geschiedenis van het blad, moet haar verleden maar eens nagegaan worden en de vraag gesteld of de uitgave van een faculteitsblad enige zin heeft.

Allereerst wordt de feitelijke ontwikkeling van het blad geschetst. Vervolgens worden aan de hand van de statuten van Rostra, de gepubliceerde artikelen en de gang van zaken binnen de redactie twee vragen beantwoord. Worden de statuten van Rostra zoals zij door de faculteitsraad geformuleerd zijn, goed nageleefd en wegen de baten (het faculteitsblad) op tegen de kosten voor de faculteit (het faculteitskrediet).

Hopenlijk geeft het hierna volgende verhaal de lezer enig inzicht in wat 'Rostra' voor de economische faculteit tot nog toe betekent heeft en kan hij/zij voor zichzelf de vraag beantwoorden of een faculteitsblad nut heeft.

Rostra Economica (Amstelodamensis)

In de inleiding heb ik gesproken over het faculteitsblad nieuwe stijl. Het blad heeft voorgangers gekend. Het eerste faculteitsblad, Rostra Economica, verscheen in mei 1953. In de redactie zaten toendertijd heren met voor U wellicht bekende namen, zoals Pais, eens hoogleraar aan deze faculteit en ex-minister van onderwijs en wetenschappen, Van Philips, momenteel hoogleraar Waarde en Winst aan onze faculteit en de heer Nordemann, hoogleraar inrichtingsleer (accountancy). Rostra Economica werd als een schrijftje uitgegeven, keurig gezet en had een inhoud die enerzijds studentikoos aandeed en anderzijds weer heel serieus was. De opmaak van het blad leek op die van het Amsterdamse studentenweekblad Propria Cures.

Aanvankelijk werd het blad door de studievereniging, de SEF, uitgegeven. Zij vormde haar belangrijkste activiteit. De exploitatie van Rostra Economica slokte echter een steeds groter deel van het SEF-budget op.

Dit leidde tot meningsverschillen tussen de redactie van het faculteitsblad en het bestuur van de SEF. Omdat de SEF de financiële lasten van de exploitatie niet langer kon (wilde)dragen, werd besloten het blad in samenwerking met de VU uit te gaan geven.

Januari 1965 werd Rostra Economica omgedoopt tot Rostra Economica Amstelodamensis. Lang heeft deze samenwerking niet geduurd. Rostra ging januari 1968 ten onder aan ruzie met de SEF en de VU.

Rostra

Nieuwe pogingen tot het opzetten van een faculteitsblad werden ondernomen. In een brief van 6 november 1969, gericht aan de voorzitter van het presidium van de universiteit, werd namens de vier geledingen in de faculteit om materiële (in het bijzonder financiële) medewerking gevraagd bij het uitgeven van een faculteitsblad. In deze brief werd ondermeer gesproken over het informatieve karakter van het blad en over een platform waarop de verschillende groeperingen binnen de faculteit konden communiceren. Het antwoord van het presidium was positief. Maart 1970 verscheen dan de eerste Rostra. Een

blad met minder pretenties, met een minder pretentieuze naam en aanzienlijk afgeslankt.

In den beginne was er nauwelijks kopij voorhanden. De eerste twintig nummers had de redactie de grootste moeite om een viertal velletjes A4 te drukken. Het niveau van de artikelen was laag.

De redacteuren trachtten met 'prikkelende artikelen' de lezers te boeien. Het geheel deed wederom studentikoos aan. (b.v. vergadering in 'Hoppe'). De aandacht werd speciaal op de faculteit gericht. In feite was het faculteitsblad nog steeds een verlengstuk van de SEF. Het gevolg van een en ander was dat nauwelijks reacties op de inhoud van de artikelen ontvangen werd. Men betwijfelde of het blad wel enig nut had. De redactie zelf

blad van de economische faculteit

<p>6 juni 1970</p> <p>Geachte Rostra-lezer,</p> <p>Speciaal voor U wordt doorgegaan met het schrijven van artikeltjes waar welgeteld een uur aan wordt besteed.</p> <p style="text-align: right;">13 juli 1970</p>	<p>4</p>
--	-----------------

<p>Geachte Rostra-lozer,</p> <p>Als U blijft schrijven (zie hieronder), doen wij dat ook.</p> <p style="text-align: right;">Rostra-Redactie</p>	<p>5</p>
---	-----------------

Goed Wij vinden Uw blad altijd heel goed
Liever niet Hoogachtend,
 W. R. Ploeger
 K. Doorman

Is het mogelijk om mijn naam uit Uw adresboekje te schrappen. Ik ontvang Uw brief liever niet.

Hetgachtend
 S. R. R. de Veert

Oproepen en reacties in de eerste nummers van Rostra.

formuleerde dit in nummer 20 aldus: 'Wij hopen een blad te maken dat zijn lezers zou bevallen, doch wij werkten in een luchtledig wat de wensen

van die lezers betrof. Binnen een faculteit, waar blijkens ervaringen zelfs de mededelingenrubriek 'economie' in 'Folia Civitatis' niet of slecht gelezen wordt, maken wij ons geen illusies! Desondanks hebben wij met plezier aan ROSTRA gewerkt; wij wensen onze opvolgers veel succes!

Hun opvolgers hadden inderdaad succes. Vanaf nummer 21 (november 1972) werd de opzet van het blad veranderd. De gezette tekst op mooi papier werd vervangen door zelf geplakte en getikte tekst op goedkoop, grauw kringlooppapier. Voor het eerst werden foto's afgedrukt en presenteerden zich de eerste twee adverteerders, te weten: Raak (Drink Raak bij elke sport) en boekhandel Brinkman (economen: onder een dak met uw instituut/collegazalen vindt u een grote sortering boeken op economisch gebied). Het blad werd steeds omvangrijker. De werkzaamheden van de redactie namen navenant toe. Waren er aanvankelijk drie à vier redacteuren, op een gegeven ogenblik was hun aantal gegroeid tot zeven medewerkers. Spanningen binnen de redactie konden dan ook niet uitblijven. De vorming van een redactieteam op vrijwillige basis was trouwens altijd al een probleem. De gringe continuïteit van een team en de vereiste technische en zakelijke kennis omtrent lay-out en financiën maakten de exploitatie van een faculteitsblad (door studenten) altijd tot een hachelijke zaak. Verder waren er de nodige ruzies met de beheersraad. Zij vatte haar taak zeer serieus op en leverde niet mis te verstane kritiek op de redactie, wanneer deze van zijn doelstellingen afweek. Eén hoogleraar werd de samenwerking met de redactie zelfs te veel. Naar aanleiding van een geschil

met betrekking tot ondertekenen van artikelen nam hij ontslag als lid van de raad.

Afleveringen met een wisselende kwaliteit waren het gevolg. Al deze problemen tésamen leidde ertoe, dat besloten werd om nu maar eens een deugdelijk statuut voor de Rostra en de Raad van Beheer op te stellen.

In januari 1976 kwam zij tot stand. Leden van de Aktiegroep Economen verdwenen uit de redactie. Hun aanwezigheid weerhield vele wetenschappelijk medewerkers om een artikel voor het blad te schrijven. In rustiger water gekomen gedeide Rostra goed. De artikelen stroomden binnen. Hoewel het blad nog steeds 'links' te noemen viel, werd zij een spreekbuis voor alle geleidingen binnen de faculteit.

De hierna stijgende kwaliteit van het blad was verder vooral te danken aan het zeer lange redactielidmaatschap (2 à 3 jaar) van enige studenten. De redactie werd een geoliede machine. Zo wisten zij in drie jaar tijd de advertentieopbrengsten van f 5.500,- tot bijna f 16.000,- te verhogen. Vanaf nummer 84 (februari 1981) werd de Rostra gezet en niet meer getypt. In deze vorm vindt U het blad nu bij U in de bus. Het laatste wapenfeit van de zojuist beschreven redactie was het weer in eigen beheer nemen van de verzending van het blad. In het kader van de algemene bezuinigingen had 'het Maagdenhuis' besloten de verzending van faculteitsbladen niet meer voor haar rekening te nemen. Mede op voorhand van de inspanningen van de redactie van Rostra werd er een alternatieve regeling ontworpen, waarbij de faculteiten (faculteitsbladen) de verzending van periodieken in eigen beheer nam. De kosten, die hiermee gemoeid waren (sterk gereduceerd in vergelijking tot de bedragen die voorheen aan de verzending werden besteed), werden door 'het Maagdenhuis' gedragen. Vanaf september 1981 (nummer 89) werd Rostra door de redactie bij de PTT aangeleverd en verzonden onder de regeling 'Periodieken'.

De huidige redactie plukt de vruchten van het vele door haar voorgangers verrichtte werk.

Statuten

Na dit historisch overzicht zullen wij aandacht besteden aan de organisatie van Rostra, zoals vastgelegd in haar statuten. Wat staat er in de statuten? Zijn de daarin vastgestelde regelingen voldoende om het blad goed te laten functioneren? Oftewel is de theorie, zoals vastgelegd in de statuten, in overeenstemming met de praktijk?

In het voorgaande is al gememoreerd, dat de statuten van Rostra in januari 1976 tot stand kwamen. De nodige moeilijkheden binnen de redactie, tussen haar en de raad van beheer en tussen de redactie en het bestuur van de faculteit dwongen

Prof. Dr. J.S. Cramer: timmeren

Dr. W. Driehuis als jong onderzoeker

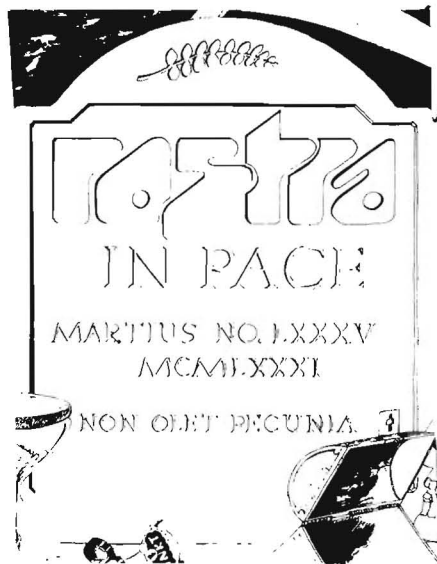

Drs. D. Woudhuysen: Vrij onbesuisd

'De Stichting Economisch Onderzoek heeft de weg naar de redactiekamer wel gevonden.'

Overzichtsartikel in Rostra 29, februari 1973.

Door bezuinigingsproblemen leek het er in 1981 even op dat Rostra niet meer verstuurd kon worden. De voorplaat van nr 85, maart 1981 illustreert dit probleem.

de faculteitsraad tot een duidelijke formulering van de doelstellingen van het blad, de bevoegdheden en taken van haar organen, de manier waarop geschillen opgelost dienden te worden en de middelen waarover de Rostra kon beschikken.

Puntsgewijs zullen wij de door de faculteitsraad aan de Rostra geformuleerde eisen nalopen.

Doel

Volgens de statuten van Rostra stelt het blad zich ten doel de communicatie binnen de faculteit te bevorderen en een bijdrage te leveren aan de meningsvorming omtrent zaken, die van belang kunnen worden geacht voor de economische faculteit.

Deze doelstellingen worden nagestreefd door het presenteren van nieuws en achtergrondinformatie door de redactie, waarbij gestreefd wordt naar een objectieve berichtgeving. Selectie en presentatie van nieuws geschiedt onafhankelijk van de mening van bestuursorganen, groeperingen en/of andere personen. Dit houdt ondermeer in dat de redactie niet optreedt als spreekbuis van enigerlei orgaan of groep. Het principe van hoor en wederhoor wordt zoveel mogelijk toegepast.

Hoe is nu de praktijk? Werd de communicatie binnen de faculteit bevordert en werd er een bijdrage geleverd aan de meningsvorming omtrent zaken, die van belang kunnen worden geacht

voor de economische faculteit? Een analyse van de tot nog toe verschenen artikelen in de Rostra is hiervoor noodzakelijk. Daarom heb ik alle 99 tot nog toe verschenen Rostra's doorgenomen en hierop een personen- en zaken index aangelegd. De op deze wijze verkregen ingang in de materie bracht gelukkig enige grote lijnen aan het licht.

Soort artikelen

In het algemeen kan gesteld worden, dat een belangrijk deel van dezelfde verstrekte informatie en problemen binnen de faculteit om de zoveel tijd terugkeren. Of om het in Sint-Nikolaasstijl te zeggen: mensen komen en mensen gaan, maar de faculteit blijft bestaan.

Vervolgens de specificatie van de artikelen. Rostra is een faculteitsblad en dient als zodanig informatie te verschaffen over het te geven en gegeven onderwijs. Aan deze eis voldoet zij ten volle. Niet alleen heeft zij in de loop der tijd uitgebreid informatie verstrekt over de ontwikkelingen in de propedeuse-, kandidaats- en doctoraalfase, tevens konden haar lezers in elke Rostra een verslag vinden van de faculteitsraadvergaderingen.

Daarnaast werd veel aandacht besteed aan ontwikkelingen in het onderwijs buiten de faculteit. Te noemen vallen o.a. verslagen uit de universiteitsraad, de tweefasenstructuur en het middelbaar onderwijs.

Een ander, zeer plezierig, onderdeel van de studie, de studiereizen, werden beschreven. Zo zijn er verslagen (meestal geschreven door studenten) van reizen naar China, Rusland, U.S.A., IJsland, Ceylon, Nigeria, Zweden en België.

De verschillende facultaire belangengroepen hebben altijd de mogelijkheid gehad om hun wensen en kritiek te spuien. De meest in het oogspringende gebeurtenis is de jaarlijks terugkerende faculteitsraadverkiezingen. Maar ook tussentijds hebben de SEF, Aktiegroep Economen, OBAS, Kring van Amsterdamse Economen en de ASVA dankbaar van de Rostra gebruik gemaakt. Opvallend is dat vakgroepen (uitgezonderd Economische Geschiedenis) de weg naar ons blad nog niet gevonden hebben. Als een artikel uit de vakgroepen komt dan worden zij door haar individuele leden geschreven en hebben zij betrekking op een bepaald onderwerp, dat niet met de studie op zich/vakgroep verband houdt. Het plaatsingsbureau voor economen en de Stichting voor Economisch Onderzoek hebben de weg wel gevonden. Dit was niet in de laatste plaats te danken aan de activiteiten van redactieleden.

Het technisch- en administratief personeel is bij Rostra nog nooit aan bod gekomen. Ooit heeft een artikel over de kantinejuffrouw in het blad gestaan.

Ongeveer de helft van de artikelen wordt door de redactieleden zelf geschreven. Het valt niet te ontkennen, dat zij bepaalde voorkeuren hebben. Afnemen van interviews is een geliefde bezigheid. Er zijn drie categorieën personen die hiervoor in aanmerking komen, te weten: hoogleraren, vooraanstaande politici die op de faculteit gestudeerd hebben en studentenvertegenwoordigers. Ik beperk mij tot de eerste categorie. Om als hoogleraar in aanmerking te komen voor een interview of beschrijving moet hij voldoen aan bepaalde vereisten: hij (helaas nog geen zij) komt, vertrekt of overlijdt. Dit geldt voor de 'gewone' hoogleraren. Daarnaast is er nog een speciale categorie, n.l. de 'interessante' hoogleraren.

Geliefkoosde onderwerpen waren ook het (vermeende) wanbeleid of de onenigheid in het dagelijks bestuur van de faculteit en de problemen bij de benoeming van hoogleraren. Buiten de faculteit trok het bedrijfsleven en bepaalde bedrijfstakken de nodige aandacht. Vooral de gebeurtenissen bij grote bedrijven zoals Bijenkorf, Heineken, Stork-Werkspoor, IHC-Verchure, Philips en Vroom en Dreesmann werden kritisch beschouwd. Aan de slechte gang van zaken in de textiel, metaal, scheepsbouw en onroerend goed werd eveneens aandacht besteed. Het hierboven beschrevene zou men 'de baten' kunnen noemen van het in Rostra geïnvesteerde geld.

heer toe op een open sollicitatieprocedure. De redactie is voor het door haar gevoerde beleid verantwoording verschuldigd aan de raad van beheer, zowel voor de redactionele als voor het financiële beleid. Eénmaal per jaar dient schriftelijk financieel verslag aan de raad van beheer uitgebracht te worden. De raad van beheer ziet toe op handhaving van het karakter van Rostra als informatiebron voor de faculteit en als communicatiemiddel tussen de leden van de faculteitsgemeenschap. Eénmaal per jaar worden nieuwe redactieleden door de oude redactie voorgesteld aan de raad van beheer, waarna zij tot benoeming overgaat. De raad streeft naar een toereikende financiële basis en voldoende faciliteiten, ten einde de continuïteit van Rostra te waarborgen. Tevens houdt zij toezicht op het financiële beheer van de redactie. De raad van beheer telt tenminste vijf leden afkomstig uit de faculteitsgemeenschap. Zij worden benoemd door de faculteitsraad. De raad kiest een voorzitter uit zijn midden. Redactieleden kunnen geen stemhebbend lid zijn van de raad van beheer.

U KENT DE NIEUWE HOOGLERAREN:

Prof. Dr. L. A. Ankum

Prof. Dr. W. F. Duisenberg

Prof. Drs. I. van der Zijpp

Introductie- nieuwe hoogleraren, een vaste 'rubriek' in Rostra.

Rostra 7, december 1970.

Het interessante zit hem in de bepaalde functie die zij vervullen. Enige voorbeelden/namen mogen dit verduidelijken. De meest geïnterviewde en omstreden hoogleraren zijn A. Pais, A. Heertje en J. van den Doel, die alle drie bindingen met de politiek hebben en A.C.R. Dreesmann uit het bedrijfsleven. Verder blijken W. Driehuis, M. Ellman, C. Goedhart, G.J. Lambooy en I. van der Zijpp tot 'de interessanten' te behoren. De namen van prof. dr. P. Verburg en J.H. van Stuijvenberg komen eveneens veelvuldig in Rostra voor.

Al lezende kwam ik tot de overtuiging, dat als je een goed inzicht wil krijgen in de banden tussen de P.v.d.A. en de faculteit je de Rostra er maar eens op na moet lezen. Naast interviews met de hierboven al genoemde P.v.d.A. corrifeeën beschikt dit blad ook b.v. over interviews met J. den Uijl en W. Duisenberg (ex-redacteur Rostra). De redactie schijnt een emotionele binding te hebben met de ontwikkelingen in de derde wereld. De gebeurtenissen in Angola (oorlog), Chili (dictatuur), Vietnam (oorlog), Indonesië (generaalsbewind), Zuid-Afrika (rasprobleem), China, India, Rhodesië, Suriname, Birma en Thailand werden aan de kaak gesteld. In eigen land is de herdenking van de Februaristaking een vast terugkerend item.

Als ooit nog iemand op de gedachte komt om de geschiedenis van de faculteit en haar gemeenschap te schrijven dan kan hij/zij eveneens bij het faculteitsblad terecht. Zo zijn er historische overzichten van de faculteit, het faculteitsgebouw, het faculteitsblad, de SEF, en individuele gegevens over hoogleraren en ervaringen van studenten die aan onze faculteit studeerden.

Dan nu enige bijzondere onderwerpen. De redactie heeft in de loop der tijd meerdere vrouwelijke redactieleden gekend die opkwamen voor de rechten van de vrouw binnen de vrouw-onvriendelijke economiestudie. Het meest sprekende voorbeeld hiervoor is de rubriek econoor, waarin elke maand door haar gesignaleerde misstanden naar voren werden gebracht.

Aan objectieve berichtgeving van de kant van de redactie heeft het vóór de vaststelling van de statuten nogal eens geschort. Daarna slechts incidenteel, zoals in het geval 'porno-Dennis'. Echte problemen hieromtrent hebben zich de afgelopen jaren niet voorgedaan. Na het vertrek van de Aktiegroep Economen uit de redactie was sprake van een onafhankelijk beleid ten opzichte van de faculteit.

LAAT DAT SOORT MANNEN MAAR BY HUN
EIGEN VROUW KLAARKOMEN MET HUN
VROUWENSTUDIES

'Vrouwen stappen uit paper-vervangende werkgroep van vrouwenstudies na zeer sexisties gedrag van enkele mannelijke medestudenten.'

Cartoon Rostra 73, oktober 1979.

Organen

Het blad kent een redactie en een raad van beheer.

De redactie bestaat uit leden van de faculteitsgemeenschap. Redactieleden worden benoemd en ontslagen door de raad van beheer. Bij de samenstelling van de redactie ziet de raad van be-

Redactieleden

Wat voor mensen gaan in de redactie van een faculteitsblad zitten? Wat motiveert hen? Wat zijn hun kosten en baten?

Het is moeilijk om op bovengestelde vragen een antwoord te geven. Waarschijnlijk speelt een element van uitdaging, onbekendheid, spanning en plezier in schrijven een belangrijke rol.

Tot nummer 99 zijn in totaal 59 personen lid geweest van de redactie. Van de eerste redactie zijn nog twee personen werkzaam aan de faculteit, te weten prof. dr. J.J. Klant en drs. J.J. Meltzer. Waar de andere redactieleden (J.J. Amesz, M.A. Baseliers-van Arnhem, J.A.M. Honout en H. Meijeraan) gebleven zijn is mij niet bekend. Velen kwamen in de Rostra via vrienden of vriendinnen, die al redactielid waren. Anderen hadden wel eens een artikel voor ons blad geschreven. Ook de SEF en Aktiegroep Economen waren leveranciers. Tenslotte kwam nog een deel binnen via de neutrale weg n.l. de open sollicitatieprocedure.

Enige oud-redactieleden mogen niet onvermeld blijven. De wat dubieuze trots van de redactie is haar beroemdste redactielid, de huidige directeur van de Nederlandse Bank, dr. W.F. Duisenberg. Zover ik heb kunnen nagaan heeft hij maar zeer kort deel van de redactie uitgemaakt en heeft hij in die tijd nooit iets geschreven voor ons blad. Hij was zozeggd meer in naam dan actief lid van de redactie.

Anderen, minder beroemd, brachten wel een zeer lange tijd in de redactie door. Johan Conijn en Adri Stam moeten voor de eerste vijftig nummers genoemd worden. Noor de Bruin, Bert Bruninkhuis, Hans Soons en Mic van Wijk voor de laatste vijftig. Een speciale plaats in het geheel neemt Piet de Vrije in. Waarschijnlijk is hij degene die het meest in Rostra geschreven heeft. Van nummer 41 tot 91 vinden wij artikelen van zijn hand in ons blad. De vele functies binnen en buiten de faculteit, die hij in zijn studententijd bekleed heeft (redactielid, lid van de faculteitsraad, studentenlid dagelijks bestuur faculteit, actief lid Aktiegroep Economen en ASVA) leverden veel stof voor artikelen.

Een veel gehoorde klacht is, dat Rostra

waarschijnlijk slechts een kleine groep van het faculteitspubliek bereikt. Zij zou te moeilijk geschreven zijn voor vele jongerejaarsstudenten. Deze constatering is juist, maar ook de oorzaak is duidelijk. Redactieleden en andere auteurs hebben een bepaalde (economische) kennis van zaken, die vele jongerejaarsstudenten (nog) niet bezitten. Anderzijds mag van de schrijvers niet verwacht worden, dat zij hun artikelen op eerstejaars-nivo schrijven. Daarom is het goed, dat er naast Rostra een eerstejaarskrant bestaat.

Raad van Beheer

Over de raad van beheer kunnen wij kort zijn. Zij functioneert zoals in de statuten is vastgelegd. De redactie komt haar verplichtingen ten opzichte van haar na zoals in het reglement beschreven staat. Omgekeerd geldt hetzelfde.

Geschillen

Indien binnen de redactie geschillen zijn, die niet tot een oplossing gebracht kunnen worden, dan dienen deze in eerste instantie ter beslissing aan de raad van beheer te worden voorgelegd. Mochten niet-oplosbare geschillen tussen de redactie en de raad van beheer ontstaan, dan moeten deze aan de faculteitsraad ter beslissing voorgelegd worden. Tot op heden heeft de redactie haar interne problemen (na de vaststelling der statuten) zelf kunnen oplossen. Onoplosbare geschillen tussen de raad van beheer en de redactie zijn na 1976 ook niet meer voorgekomen.

Middelen

De financiële middelen zijn afkomstig van een jaarlijks door de faculteitsraad vast te stellen krediet en van de inkomsten uit advertenties. De raad van beheer stelt de door de redactie ontworpen begroting vast en dient deze in bij de faculteitsraad. De redactie is verantwoordelijk voor het verwerven van advertenties.

Professor Verburg schreef, in zijn functie van dekaan van de faculteit, in een brief gedateerd 6 december 1974, naar aanleiding van een verzoek om een subsidie voor de uitgave van een extra Rostra: 'Is het nu onredelijk als ik meen een mijns inziens onjuiste ontwikkeling te constateren, dat ik daarop de aandacht vestig op een moment, waarop de faculteitsraad - voor ons geheel onverwacht - wordt geconfronteerd met een aanvraag voor een extra suppletie boven een reeds bestaand tekort? Is het onredelijk om bij deze extra besteding van onze schaarse middelen op te roepen tot hernieuwde bezinning, tot wat ik ook ten aanzien van een faculteitsblad een kosten-baten analyse zou willen noemen? Ik meen van niet.'

Nu, acht jaar later, wil ik met mijn bescheiden economische kennis een poging wagen indertijd terecht gestelde vragen te beantwoorden.

Het is de vraag of je bij de uitgave van een faculteitsblad wel mag spreken van een werkelijke kosten-baten analyse. De afweging is subjectief. Afhankelijk van de vraag hoeveel waarde je aan het verschijnen van een periodiek als het onderhavige hecht zal een bepaald uitgetrokken bedrag terecht of ten onrechte besteed zijn.

Ik kan wel een overzicht geven van de in de afgelopen jaren door de faculteit uitgegeven bedragen (faculteitskrediet), de opbrengsten uit advertenties en de ontwikkelingen in druk- en overige kosten.

Redaktiefoto februari 1980. V.l.n.r. Jos Willenborg, Mic van Wijk, Rob de Klerk, Noor de Bruin en Bert Brunninkhuis: stuwende krachten achter de ontwikkeling van Rostra. 'Een speciale plaats neemt Piet de Vrije in' (foto li.).

Faculteitskrediet

Zowel voor de ontwikkelingen in het faculteitskrediet, als in die der andere door ons onderscheiden categorieën geef ik een overzicht van de periode 1973-1981.

Tabel 1: faculteitskrediet 1973-1981

jaar	faculteitskrediet'	overschot'
1973	2.815	-1.050
1974	5.100	-1.917
1975	8.400	-2.595
1976	9.500	+105
1977	11.230	-730
1978	17.048	-294
1979	17.500	+4.504
1980	17.500	+1.161
1981	17.500	-707

Bron: Jaarverslagen Rostra

Slechts langzaam groeide het besef van het belang van het bezit van een goed faculteitsblad binnen de faculteit. De eerste redacties moesten met de faculteitsraad vechten om geld los te krijgen. De raad was echter niet van plan om de ambitieuze plannen van enige studenten bij voorbaat te honoreren. Het gevolg was, dat de redacteurs tot een kleiner aantal uitgaven per jaar van het blad (in 1974 slechts vijf) en tot inventief denken gedwongen werden. Kosten voor het uitgeven van Rostranummers werden naar een volgend boekjaar overgeheveld en tussentijds werden extra subsidies aangevraagd. In feite was tot 1979 sprake van een financieel tekort.

Zoals tabel 1 laat zien groeide het jaarlijks aan het faculteitsblad verstrekte krediet aanzienlijk. De verslechterende financiële positie van de rijksoverheid had ook zijn invloed op het vrij ter besteding uit te geven geld van de faculteit, uit welke pot het faculteitskrediet gefinancierd wordt. Het faculteitskrediet bleef na 1979 constant.

De redactie vond een andere weg om aan geld te komen n.l. meer adverteerders door een betere kwaliteit van het blad (onder andere door middel van zetten in plaats van typen van het blad en een agressieve verkooppolitiek). De hierdoor verhoogde opbrengsten uit advertenties werden in de daaropvolgende jaren opgeslokt door de hogere drukkosten bij een gelijkblijvend faculteitskrediet.

In 1982 is het faculteitskrediet gelukkig weer verhoogd (nu tot f22.000,-) waardoor de continuïteit van het blad in ieder geval voor dit jaar weer gewaarborgd is.

Advertentieopbrengsten

Tabel 2 geeft een overzicht van de advertentieopbrengsten.

De voorgangers van Rostra, Rostra Economica en Rostra Economica Amsterlodamensis, hadden altijd al adverteerders. In de begintijd van Rostra ontbraken zij. Pas vanaf nummer 21 (1973) diende adverteerders zich bescheiden aan. De limonadefabrikant Raak en boekhandel Brinkman waren de eersten, die in ons blad reclame voor hun produkten maakten. Velen volgden. Eerst bescheiden, maar na 1978 vrij massaal. De redactie werd zo ijverig met het verwerven van advertenties, dat op een gegeven ogenblik bijna het probleem ontstond, dat zij meer advertenties aangeboden kreeg dan dat zij kon plaatsen.

De ontwikkelingen in de advertentietarieven zijn dan ook navenant geweest. Kostte een hele pagina in 1973 f175,- en een halve f95,-, in 1982 waren deze bedragen respectievelijk 370 en 300 gulden.

De sterkste stijging van de tarieven (20%) vond in 1981 plaats. De redactie vond deze verhoging gerechtvaardigd, omdat vanaf die tijd het blad gezet werd. Per 1 januari 1982 zijn de bedragen weer met 10% verhoogd.

Momenteel is het veel moeilijker om adverteerders bereid te vinden voor het plaatsen van een advertentie. De slechte economische situatie is hier debet aan. Landelijk was deze ontwikkeling al duidelijk te constateren aan de verlaagde advertentieopbrengsten van de dagbladen. Het effect heeft zich later ook bij Rostra gemanifesteerd.

Tabel 2: advertentieopbrengsten 1973-1981

jaar	opbrengst'
1971	600
1974	1.560
1975	3.657
1976	3.200
1977	2.806
1978	5.455
1979	12.050
1980	13.144
1981	15.950

Bron: Jaarverslagen Rostra

Drukkosten

Rostra is door de jaren heen gedrukt bij Drukkerij Kaal, Nieuwe Herengracht 61 te Amsterdam. Wanneer ik de naam van deze drukker noem - de heer Kaal - is het niet in het minst voldoende alleen maar over drukkosten te praten. Het jarenlange contact met de drukker heeft een haast persoonlijke band tussen de elkaar opvolgende redacties en de drukkerij gecreëerd; een band die een continuïteit in zich draagt. Daarbij vindt elke redactie voor alle initiatieven op het gebied van vormgeving en lay-out altijd een gewillig oor bij een deskundig advies van het creatieve team van 'Kaal's printing house'.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de ontwikkelingen in de drukkosten.

Tabel 3: drukkosten 1973 - 1981

jaar	kosten'
1973	5.573
1974	4.151
1975	10.245
1976	11.893
1977	13.786
1978	21.194
1979	23.587
1980	27.150
1981	32.464

' in gulden

Bron: Jaarverslagen Rostra

Het bedrag van f 5.573,- werd in 1973 uitgegeven aan druk- en bindkosten. Hierbij waren de kosten voor offset-typewerk nog niet inbegrepen. Secretarissen van de faculteit deden het typewerk. Na de nodige moeilijkheden over de beschikbaarheid van typistes besloot de redactie om het typewerk zelf maar ter hand te nemen. De jaarlijkse stijging van de drukkosten per exemplaar varieerden tussen de vijf en vijftien procent.

Vanaf nummer 84 (februari 1981) werd de tekst gezet en niet meer getypt. Het effect was een mooiere lay-out, en belangrijker, een betere leesbaarheid. Dezelfde hoeveelheid tekst waar eerst een hele bladzijde voor benodigd was kon nu op 2/3 van de ruimte gedrukt worden. Het gevolg van het zetten was wel, dat de drukkosten sterk stegen. Daar stond een verhoogde opbrengst uit advertenties tegenover. De adverteerders beloonden de kwaliteitsverbetering van het blad.

Overige kosten

De ontwikkeling in de kosten werden voor 90% bepaald door de ontwikkelingen in de drukkosten. De overige kosten zijn altijd gering gebleven. In 1973 wordt een bedrag van f 200,- voor aanloopkosten uitgetrokken. Van dit bedrag werden een kleine tekentafel en tekenhaak, 'letterpress'-vellen (f 9,- per stuk), enkele pennen, inkt, schablonen, etc. gekocht.

Bij de toelichting op de overige kosten (f 121,30) in 1974 staat vermeld, dat dit bedrag onder andere uitgegeven werd aan fotokopieën van ingeleverde kopij en aan gemaakte reiskosten voor het afnemen van interviews. Een typemachine werd in 1975 aangeschaft. In dit zelfde jaar werd de derde-hands bandrecorder gerepareerd.

De redactie besloot in 1976 een tekenaar in de arm te nemen, wat de uitgaven eveneens weer verhoogden.

De grootste uitgave werd in 1980 gedaan. Een lay-outtafel werd aangeschaft.

december 1976

nr 50

HALLELUJA!
50 KEER ROSTRA

Theorie en praktijk

Stemt de theorie, zoals deze in de statuten van Rostra is vastgelegd, overeen met de dagelijkse gang van zaken? Het antwoord luidt positief. De statuten worden, met de nodige speelruimte, nageleefd. Misschien, dat hierin een belangrijk deel van de voorspoedige ontwikkeling van het blad gelegen is. Als het er op aankomt krijgt de redactie niet de kans om van dit reglement af te wijken. De laatste zes jaar hebben zich geen ontwikkelingen voorgedaan die een fundamentele bijstelling van de statuten noodzakelijk maken.

Kosten-baten analyse

Wij keren terug naar het verzoek van Professor Verburg tot een hernieuwde bezinning. Ervan uitgaande, dat wij hier van een kosten-baten analyse kunnen spreken, splitsen wij de vraag in twee delen op. Ten eerste: wat zijn de kosten en baten voor de faculteit? Ten tweede: wat zijn de kosten en baten voor de individuele redactieleden? De kosten voor de faculteit zijn in tien jaar tijd van f 2.815,- tot f 22.000,- gestegen. Ter financiering van het blad wist de redactie de inkomsten nog eens extra te verhogen met opbrengsten uit advertenties. Bdroegen deze in 1973 slechts f 600,-, in 1981 waren zij tot f 15.950,- gestegen. Tegenover deze inkomsten stonden de uitgaven aan de druk- en overige kosten. De drukkosten namen toe van f 5.573,- tot f 32.464,-, terwijl de overige kosten bescheiden bleven.

Uitgaande van de kosten voor de faculteit moet men zich de vraag stellen wat voor het door haar ter beschikking gestelde krediet terug gekomen is. Voor de bijna 3000 gulden in 1973 kregen de leden van de faculteitsgemeenschap op onregelmatige tijden enige malen per jaar 4 A4 velletjes met studentikoze informatie in de bus. Het nut van een faculteitsblad werd betwijfeld. Nu kost het blad haar 22.000 gulden. Voor dit bedrag is de faculteit verzekerd van een goed verzorgd, kwalitatief op een redelijk peil staand faculteitsblad, dat acht maal per jaar verschijnt.

1970-1982: honderd nummers Rostra.

De lezer moet, na het voorgaande gelezen te hebben, zelf maar beslissen of hij/zij dit geld goed besteed acht. Mocht de faculteitsgemeenschap het voor Rostra uitgetrokken bedrag te hoog vinden, dan kunnen haar leden via de faculteitsraad het te verlenen bedrag volgend jaar verminderen. Het is en blijft een subjectieve zaak.

Wat zijn de kosten en baten voor de individuele redactieleden?

Haar kosten zijn minstens één week per maand (welliswaar versnipperd) aan het blad werken en daarbij een continue betrokkenheid bij de gang van zaken.

De hiertegenover staande baten wegen mijns inziens ruimschoots tegen de kosten op. Zij zijn velerlei. Het meest tastbare (en daarom voor niet-redactieleden het meest aansprekende) voordeel is een vrijstelling voor een bepaald vak of scriptie in de kandidaats- of doctoraal fase onder bepaalde voorwaarden. Een opmerking mijnerzijds lijkt hier op zijn plaats. Als iemand met slechts dit voordeel in zijn/haar achterhoofd in de redactie plaats neemt, dan zal hij/zij het daar niet lang uithouden.

Een ander, marginaal, voordeel is het in bezit krijgen van gerecenseerde boeken.

Andere voordelen kunnen door anderen als na-deel gezien worden, oftewel, je moet ervan houden. *Je leert*: veel mensen kennen, een blad maken, werken onder hoogspanning, hoe de faculteit in elkaar zit, etc.. Automatisch verhoog je je kennis van de verschillende deelaspecten van de economie(studie) en ontdekt onderlinge verbanden.

Het belangrijkste van het redactielidmaatschap is echter, dat je leert schrijven. Door het artikel heen heb ik geprobeerd aan te geven hoe deze pennevrucht tot stand is gekomen. Schrijven leer je alleen maar door te schrijven.

Het nadeel van schrijven als redacteur is echter, dat je geen tijd hebt om een artikel weg te leggen, om het na een week nog eens over te lezen en dan te verbeteren. Dit artikel is daar zo'n typisch voorbeeld van.

Dit is het laatste nummer van Rostra waaraan ik als redacteur heb meegewerkt. Als U aan mij vraagt of een faculteitsblad nut heeft, dan antwoord ik volmondig: ja. Wil een faculteitgemeenschap goed kunnen functioneren, dan heeft zij een uitlaatklep nodig. Aan de economische faculteit vervult Rostra, wat letterlijk spreekgestoelte en wat meer in het algemeen sprekertribune betekent, deze functie.

Wat het redactielidmaatschap betreft kan ik alleen maar voor mijzelf spreken. Waarschijnlijk omschrijf ik mijn gevoelens het best als ik zeg, dat ik in de afgelopen twee jaar, dat ik redacteur van dit blad geweest ben, op vele terreinen meer geleerd heb dan in zeven jaar economiestudie.

Wie schrijft, blijft

Wetenschappelijk schrijven voor je brood

De titel van dit verhaal is gekozen om aan te geven dat schrijven in veel gevallen een bezigheid is waarmee men langdurig 'naspeurbaar' blijft. Personen die zich met wetenschap in leven houden, willen vrijwel zeker hun gedachten op papier zetten, opdat de lezers kunnen nagaan dat de schrijver een vernieuwende grote stap op de weg naar de definitieve onthulling van 'de werkelijkheid' heeft gezet. Elke nieuwe stap moet worden vastgelegd, omdat er anders tijd verloren gaat met het herhalen van wat door anderen al genoeg is overdacht. Maar, zo zal men mij tegenwerpen, er wordt toch ook heel veel geschreven wat al langer of korter bekend was?! Natuurlijk is dat zo, omdat schrijven ook wordt gebruikt met andere bedoelingen, zoals het leren schrijven, of ook om in de publiciteitsrace mee te doen en daardoor naam bekendheid te verwerven. Het schrijven door wetenschappers vervult inderdaad dikwijls de rol van het middel tot publiciteit.

De Redactie van Rostra heeft mij gevraagd om eens iets te schrijven over 'het leren schrijven in de opleiding'. Daarbij gaat het dus niet zozeer om naam bekendheid - hoewel ook een student door zijn/haar schrifturen een 'blijvende indruk' kan maken bij kollega's en docenten -, maar om het 'leereffect'. Ik wil daar een aantal opmerkingen over maken, zonder te streven naar een complete handleiding voor het schrijven.

Leert men al doende?

Je hoort wel eens de stelling: 'Schrijven kun je of je kunt het niet'. Daarmee bedoelt de steller dat schrijven een aangeboren eigenschap is. Dat is zeer vermoedelijk onzin. Niemand wordt als schrijver geboren, maar het is natuurlijk niet onaannemelijk dat de wijze, waarop men zich uitdrukt, iets te maken kan hebben met aanleg. Schrijven als kunst is niet door hard werken en het strikt toepassen van regels te leren. Dat neemt niet weg dat er ook nog weer grote verschillen tussen 'grote schrijvers' kunnen zijn.

Voor ons doel gaat het te ver om op het verschijnsel 'schrijven als kunst' in te gaan. Dat kan ik niet en dat zal ook niet in de bedoeling van de redactie van Rostra hebben gelegen. In de wetenschap, en dus ook in de opleidingsfase, gaat het natuurlijk niet om het 'kunstzinnige' aspekt dat aan de schriftelijke uitdrukking van gedachten is verbonden. De bedoeling van mensen die zich met wetenschap bezig houden is in de eerste plaats om zich door middel van het geschrevene te mengen in de communicatie met elkaar. Dat kan door, zich bezig te houden met de opbouw van abstracte gedachten - we noemen dat dikwijls theoretiseren -, of ook door het maken van een geordend verslag van een onderzoek naar (een deel van) de werkelijkheid - we noemen dat empirisch onderzoek. Soms geven wetenschappers ook wel alleen de gedachten van anderen weer, of ze gebruiken de resultaten van onderzoeken van anderen. Niet altijd is dat een zinloze bezigheid, omdat het ordelijk vergelijken van denk- en onderzoeksresultaten een bijdrage kan leveren aan het zetten van een volgende stap in de reis van een vakgebied naar 'het volmaakte'. Meestal blijkt achteraf dat de stap heel klein is geweest. Zelfs zoiets als 'de theorie van Keynes' blijkt niet op een geweldige omwenteling van gedachtvorming te zijn gebaseerd. Achteraf gezien was Keynes, naast vele anderen, degene die de vorderingen het best heeft verwoord en geordend. Wetenschappelijke vorderingen komen zelden of nooit van slechts één persoon.

Het schrijven is één van de belangrijkste middelen om elkaar mede te delen hoe ver men is met de beoefening van de wetenschap. Men moet dat instrument kunnen beheersen.

Taal en woordgebruik

Wetenschappelijke communicatie gebeurt door middel van taal, van woorden in een samenhang. Het kennen van woorden in een bepaalde betekenis is kenmerkend voor een vakgebied. Zo wordt het begrip 'schaarste' door ekonomen anders gehanteerd dan door leken op dit terrein. Een discipline is een taalsysteem en een denksysteem. Studenten worden 'geheersenspoeld' door hun opleiding, zodat zij als een Pavlov-hond reageren op één betekenis van een woord. In de economie zijn woorden zoals 'schaarste', 'kosten' en 'winst' vak wetenschappelijke instrumenten, waarmee dus ook 'de werkelijkheid' in geschriften weergegeven wordt zoals de discipline in een stelsel van afspraken - de geaksepteerde theorie - dat heeft 'gekodificeerd'. Door het schrijven van werkstukken, skripties en proefschriften bewijst de student het 'meesterschap'.

Zoals de studenten door middel van schrijven (moeten)aantonen dat ze in staat zijn het taalinstrumentarium van een discipline te beheersen, zo zal ook de keuze van onderwerpen kunnen aantonen of men het vakgebied inhoudelijk beheerst.

Er zit wat denigrerends in de bovengemaakte opmerkingen. Want met het aanduiden van scholing door het woord 'hersenspoeling' wordt natuurlijk ook bedoeld dat er een 'uitdovende' werking op de creativiteit mogelijk is. Ik heb dat ook zo bedoeld. Maar tegelijkertijd bedoel ik ook dat je, door dit effect van het scholingsproces bewust te maken, woorden en taal kunt manipuleren in een creatief proces. Juist door begrippen denksystemen kritisch te analyseren - zoals de kenner dat doet met wijn - toont men zijn begrip voor theorie en taal.

Het leren schrijven op onze fakulteit

Voor de studenten begint het probleem meestal pas bij de fase waarin men 'papers' moet schrijven. Deze werkstukken moeten vooral dienen om de studenten te leren schrijven op het terrein van de economische wetenschappen. Ze dienen daartoe reeds in voldoende mate het taalsysteem te beheersen, waardoor een juist gebruik kan worden gemaakt van het theoretische apparaat van de economie. In feite is de onderwerp-keuze van sekundaire betekenis, maar niet onbelangrijk. Van het onderwerp hangt ook af op welke wijze het kandidaatwerkstuk wordt opgezet. Is het onderwerp theoretisch van aard, dan zal de aanpak anders zijn dan in het geval van een 'konkrete' studie. De schrijver dient te beseffen dat opzet en taalgebruik beide instrumenten zijn voor het overdragen van gedachten en onderzoeksresultaten.

Naar mijn mening zou de student er bij zijn gebaat als de training voor het schrijven veel intensiever zou worden. Eigenlijk zou de student voor elke cursus, reeks hoorkolleges of werkcollege, een paper moeten schrijven. In de eerste fase van de studie met een opgedrongen onderwerp en met een opgedrongen tijdslimiet - bijvoorbeeld twee weken. De omvang van deze werkstukken zou klein kunnen zijn (bijvoorbeeld vijf pagina's), omdat juist het leren schrijven ook inhoudt dat je het resultaat van een denkproces kort en overzichtelijk kunt presenteren. Een voordeel van een grotere zelfwerkzaamheid door het schrijven is een grotere betrokkenheid bij de studie. Er wordt daardoor een versterking van de opleiding bereikt, die zeker nodig zal zijn binnen de nieuwe structuur van de studie. De vernieuwde opzet daarvan houdt namelijk zonder twijfel in dat men in een kortere tijd als wetenschapper moet 'rijpen'. Het schrijven van wetenschappelijke betogen is daarbij zeker één van de allerbeste instrumenten.

Prof. Dr. J.G. Lambooy

Een aangetekend schrijven

Het fakulteitsjargon kent sinds enige jaren de term *nul-auteur*, een vondst van de Commissie voor Wetenschapsbeoefening (CWB).

Dit predikaat kent de CWB toe aan stafleden die over een reeks van jaren geen of nauwelijks wetenschappelijke publikaties verzorgen. De benaming nul-auteur is dus misleidend.

Misschien schrijven nul-auteurs wel meer dan hun kollega stafleden. Maar hun geesteskinders verschijnen niet in erkende vaktijdschriften of zijn te bescheiden om in boekvorm te worden uitgegeven. De onderzoeksoutput wordt gemeten aan publikaties.

Want onderwijsmateriaal en vertrouwelijke rapporten -eveneens vruchten van wetenschappelijke arbeid- onttrekken zich aan een beoordeling door het wetenschappelijke forum. Naast misleidend is de term nul-auteur lelijk door innerlijke tegenspraak, een auteur is per definitie een maker of schepper van iets.

Gele kaart

Intussen heeft de nul-auteur het veld moeten ruimen voor een soortgenoot, de *beneden-norm-auteur*. De fakulteitsraad heeft namelijk onlangs het bestuur gemachtigd bepaalde maatregelen te nemen om de onderzoeks output te verhogen. Belangrijk onderdeel daarvan is het per aangetekende brief waarschuwen van stafleden die over een reeks van vijf jaren gemiddeld minder dan 0,7 maal per jaar publiceren. Na deze eerste 'gele kaart' krijgen zij nog vier jaar om de norm te halen. Lukt dat niet dan kan het bestuur een wetenschappelijk medewerker voordragen voor ontslag. 'Wegens ongeschiktheid en/of onbekwaamheid voor de verdere vervulling van zijn betrekking,...' zoals het Ambtenarenreglement luidt. Hoogleraren lopen dit risico niet: zij worden beboet met een verhoogde onderwijslast.

Braakliggend terrein

De genoemde maatregel staat niet op zichzelf. Al jaren is de fakulteit doende het onderzoeksbeleid meer inhoud te geven. Achtergrond daarvan is ontevredenheid met de eigen onderzoeksprestaties. Aanvankelijk gold dat vooral de aard van het onderzoek en niet zozeer het ontbreken van individuele prestaties. Zo stelde de CWB in 1974 dat er weliswaar heel wat individueel onderzoek werd gedaan maar dat er meer gekoördineerd gewerkt moet worden. Daarmee zou de fakulteit zich een goede naam moeten verwerven op een van de braakliggende onderzoeksterreinen. De CWB vatte destijds zelf de

koe bij de horens door een hoorzitting te organiseren. Het resultaat was de start van drie onderzoekswerkgroepen waaraan meerdere vakgroepen deelnamen. Onderzoekbeleid moet vooral bestaan uit stimuleren en koördineren, meende de CWB. Latere initiatieven zoals het uitgeven van research-memoranda en economische monografieën zijn daar voorbeelden van.

Ik waag me niet aan een oordeel in hoeverre het verlanglijstje van de CWB uit 1974 gerealiseerd is. Heeft de fakulteit een vooraanstaande plaats verworven op een destijds braakliggend terrein? De lezer(-es) oordele zelf. Den Haag heeft intussen de fakkel van de CWB overgenomen: onderzoeksruimte wordt deels afhankelijk van de zogenaamde voorwaardelijke financiering. Stafleden zullen -al dan niet van harte- een deel van hun tijd aan onderzoeksprojecten moeten besteden.

Formatieverdeling

Een van de obstakels voor onderzoeksbeleid is dat de onderwijslast doorslaggevend is bij de verdeling van formatieplaatsen over de vakgroepen. Sinds kort mag echter een vakature alleen vervuld worden als voor het aspirant-lid een concrete onderzoekstaak geformuleerd is. De nieuwe maatregelen rond de beneden-norm-auteurs kunnen eveneens enig effect op de formatieverdeling hebben. De hoogleraar die langdurig te weinig publiceert krijgt immers een hogere onderwijslast. Op papier komt zijn vakgroep dan te ruim in de jas te zitten. Maar dat heeft praktisch pas gevolgen wanneer er vakatures ontstaan én

herbezet kunnen worden. Zolang zware bezuinigingsbuien boven de universiteit blijven hangen zal de formatieverdeling dus nog wel onderzoeks-ongevoelig blijven.

Het is vooral de beneden-norm-auteur die nu in de schijnwerpers staat. Daarmee ben ik weer terug bij het onderwerp uit het begin van mijn bijdrage: de publikatienorm.

Publikatienorm

De CWB gaat er van uit dat een staflid een publikatie per jaar verricht. Maar de hoge onderwijslast knabbelt ongeveer dertig procent van de beschikbare onderzoekstijd af. Daarom is de norm op 0.7 publikatie per jaar gesteld. Van de tijdschrift-artikelen tellen alleen de 'harde' publikaties mee. De CWB heeft een lijst met tijdschriften die aan de nodige kwaliteitseisen voldoen. Op dit moment zijn er zeventien, waaronder ESB, De Economist en het MAB.

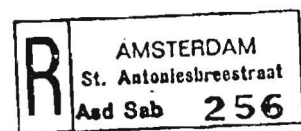
Hoeveel stafleden hebben over de afgelopen vijf jaar de norm niet gehaald? Ruim dertig procent. Schrikbarend? Nee, 'veelbetekend' volgens de CWB, want de berekeningen zijn nog niet voltooid. Met part-timers is bijvoorbeeld geen rekening gehouden evenals met wetenschappelijke ambtenaren die geen onderzoekstaak hebben.

Bovendien moet de norm bijgesteld worden. Nu telt elke publikatie nog even zwaar. Proefschriften zouden bijvoorbeeld binnenkort een grotere wegingsfaktor kunnen krijgen. Lastig is dat met omvangrijk 'onderhanden werk' geen rekening kon worden gehouden.

Vandaar dat een staflid dat in 1982 promoveerde tussen de stapel gelukwensen van vakgenoten een aangetekend schrijven van het bestuur aantroef. Beneden de norm in de periode 1977-1981 en nog vier jaar om de norm te halen! Zoiets draagt niet bij aan de arbeidsvreugde.

Buitenkansje

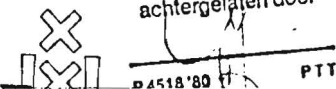
Het bestuur heeft intussen een flink aantal van dergelijke 'gele kaarten' uitgedeeld. Ik kan die voortvarendheid wel waarderen. Een gewaarschuwd medewerker telt immers voor twee; een buitenkansje in bezuinigingstijd!

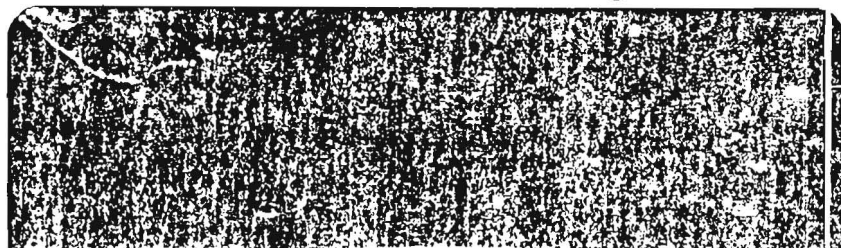
DATUM... 13... 1980

GEEN-GEHOOR

Bericht van aankomst
achtergelaten door

AANTEKENEN

hartelijke gelukwensen?

AD

Genulhannes

Er is mij gevraagd iets te schrijven over *scriptie-lead* hoewel de afgelopen jaargangen van *Folia Civitatis* al genoeg huilstof over dat onderwerp hebben geboden. Het is waar, niemand blijkt op de hoogte van de in *Folia* geplaatste mededelingen. Het blad wordt dus kennelijk slecht gelezen. *Folia* tracht nu ook abonnees buiten de universitaire wereld aan te trekken. Wie weet is daar een lezer bij, dat zou aardig zijn.

Scriptielead is er ook aan onze faculteit. Is er trouwens altijd al geweest. Ik herinner mij zo ongeveer het slechtste werkstuk dat wij ooit hebben nagekeken. 'Voor Yolande' stond er op de omslag. Zo iets zou in deze dagen niet meer kunnen. Feministen zouden ongetwijfeld slechts hebben gedooft dat een zo slecht verhaal aan een manspersoon werd opgedragen.

Correctoren worden herhaaldelijk met slechte werkstukken geconfronteerd. Slechte papers hebben wel het voordeel dat zij het vermoeden van originaliteit vestigen. Het bewijzen van plagiaat is nu eenmaal altijd een moeilijke zaak. Ik zal nooit mijn collega Piet Uitermark vergeten, die een werkstuk kreeg voorgelegd, mompelde zo iets als eens eerder te hebben gezien, opstond en van een plank een obscure dissertatie uit de jaren dertig greep, waaruit het verhaal inderdaad letterlijk was overgeschreven. Echt plagiaat kan natuurlijk niet worden geduld. Ik herinner mij nog de drift van onze toenmalige Belgische lector Dr. van Broekhoven als hem een geval van overschrijven - hij noemde dat *afschrijven* - werd voorgelegd. De Minister moest zo een student maar suspenderen vond hij.

Meestal worden subtielere vormen van plagiaat waargenomen zoals het verzuim voldoende voetnoten te plaatsen. Ik vecht ook altijd tegen verkeerde voetnoten. Ik denk wel eens na over de straf om zondaars tegen citeerregels te verplichten een aantal verkeerd aangehaalde publikaties uit een bibliotheek te laten halen, maar het is zo zelig voor de familie als zo een man vermist raakt.

Een groot probleem is ook dat menig een zelfs na het doorlopen van het VWO de taal van zijn of haar moeder nog niet beheerst. Ik adviseer altijd

om teksten eerst door moeder of door vriendin of vriend te laten lezen en ze dan nog eens te herschrijven.

Professionele hulpverlening op dit vlak is ook denkbaar. In Frankrijk is er een bureau met de veelzeggende naam 'S.O.S. Manuscripts' dat er zich mee bezig houdt. (Th. Gandillot, *La clinique de l'écriture, Le Monde Dimanche* 7 juni 1981, blz. V.) 'S.O.S. Manuscripts' beschikt over een boutique in Parijs, waar iedere aspirant-auteur met problemen kan binnenstappen. Voor de som van een tweehonderd gulden kan men een boek laten doorlichten en krijgt dan van een aantal meelezers vakkundig commentaar. In alle stadia van een concept kan de auteur zijn tekst laten begeleiden. Er zijn tachtig medewerkers, geen academici want *'les universitaires ne savent pas écrire'*, maar journalisten, literatoren e.d. Eventueel levert het bureau complete teksten. Dat is dikwijls nodig bij 'ingenieurs, die nu eenmaal de schrijfstijl van kikvorsmannen' hebben. Over de schrijfstijl van economen wordt gelukkig niet gerept. Het bureau zorgt ook voor vertalen, typen e.d.

Waarom geen soort 'S.O.S. Manuscripts' gesticht aan onze faculteit? Ik maak mij sterk dat als er eenmaal een doeltreffende organisatie is ge-

creëerd, de belangeloze medewerking van een aantal ouderejaarsstudenten of gepensioneerde of werkloze afgestudeerden zou kunnen worden ingeroepen. De begeleiding die thans door wetenschappelijke medewerkers kan worden gegeven is nu eenmaal beperkt, zal in de toekomst steeds meer onder druk komen te staan en kan bezwaarlijk worden uitgestrekt tot het bijbrengen van algemene vaardigheden zoals taalbeheersing.

Maar er is meer. In een onlangs uitgebracht rapport wordt door onze faculteit een groot deel van haar eigen docentenkorps weinig vleidend uitgemaakt voor 'nul-auteur'. Ging het om een enkeling dan kon inderdaad zonder bezwaar de schuld bij die enkeling worden gezocht, het gaat echter om forse delen van het korps. De faculteit blijkt zichzelf dus zonder scrupules een brevet van onvermogen tot het aanstellen van behoorlijke docenten uit te reiken en zelf zonder gewetensbezwaar te constateren dat zij niet in staat is een klimaat te scheppen waarbinnen ieder schrijft. Dat is dom genoeg. Het zou natuurlijk wel heel erg ongeloofwaardig overkomen als de faculteit bovendien de schrijfsbegeleiding van haar studenten vooral in handen liet van mensen waarvan zij zelf vindt dat ze nog geen pen kunnen vasthouden. Een 'S.O.S. Facultés' moet misschien een nog hogere prioriteit hebben dan een 'S.O.S. Manuscripts'.

J.J. Meltzer

Economische bladen

Niet zo lang geleden was het gebruikelijk dat tijdens een van de eerste colleges macro een gratis proefnummertje ESB uitgedeeld werd. Dit gebeurde in de hoop dat de student naast een goede krant, *De Telegraaf* of zo, ook enige achtergronden van de dagelijkse gebeurtenissen zou gaan lezen. Met een aantrekkelijke studentenkorting wordt een blad geleverd dat elke week op de deurmaat ligt en naast veel informatie ook boekenkastvulling geeft. Later in de studie wordt nog het maandschrift voor de politieke economie en de Nederlandse Economist aanbevolen maar daar blijft het voor mij tot nu toe bij.

Een klein onderzoekje naar wat er nog meer te krijgen is op het gebied van de economische bladen werd beperkt tot een bezoek aan de bibliotheek van de Jodenbreestraat. Wat daar aan bladen te vinden is, is zeer veelzijdig. Een poging om al deze bladen op te sommen zou een extra nummer van *Rostra* kunnen vullen en blijft mede wegens geldgebrek achterwege. Ga zelf maar in de bibliotheek kijken. Zelfs het aantal is niet te ge-

ven. Dit is ook niet van belang omdat elke hoop ze allemaal te kunnen lezen al bij voorbaat moet worden opgegeven.

Waar ik mij toe wil beperken is een globale indeling, het bekende in een vakje plaatsen, van de bladen. Het grootste deel van de bladen heeft een zeer specifieke inhoud variërend van monetaire theorie tot accountancy, management theorie, bedrijfsinformatica, etc., etc. Deze bladen hebben slechts met elkaar gemeen dat een bepaald vakgebied besproken wordt. De leesbaarheid is zeer wisselend, van nul tot zeer goed, dit natuurlijk afhankelijk van je interesse; toch geen stof die je tijdens een gezellig verjaardagsfeestje met oom Piet bespreekt als antwoord op de eeuwige vraag wat economie eigenlijk inhoudt en of je ook les van Heertje hebt. Wel nuttig zijn deze bladen op een heel ander terrein. Op het moment dat papers en scripties moeten worden geproduceerd blijken het bijzonder handige, zeer actuele, bronnen van informatie met veel literatuurverwijzingen.

De interessantste bladen zijn degene, die met veel

plaatjes en in felle kleuren de wereldellende voor onze voeten werpen. Om te beginnen heb je aan ESB een goede voor de Nederlandse economische misère, misschien niet erg kleurrijk maar zeker zeer gevarieerd en gevuld door Neerlandsgrote economen. Voor de ware sensatie moet je toch naar de engelstalige bladen. *The Economist*, *Euro money* en *Fortune* geven veel plaatjes, grafieken en cijfers die op zeer leesbare manier samen gebracht worden. Het doel van deze bladen is waarschijnlijk ook anders dan van de echte vakbladen en een reële vergelijking is dan ook zeer moeilijk te maken. Maar het oog wil ook wat en borrelpraat moet ergens vandaan komen. Het is dus aanbevelenswaardig voor een beginnend econoom om naast de theorie ook de dagelijkse gebeurtenissen op de voet te volgen. En dit niet alleen via de krant, al dan niet voorzien van veel spectaculair vuurwerk. Een aardige bijkomstigheid is dat bijna alle economische bladen aanzienlijke studentenkortingen geven.

H.P.K.

Schrijven met een projectgroep

Sinds 1975 organiseert de vakgroep recht projectgroepen waarmee kandidaatsstudenten aan hun werkstukverplichting kunnen voldoen. Projectonderwijs is in de roerige jaren zestig een slogan geweest. De essentie ervan is dat in plaats van cursorisch onderwijs (waarvan het programma vast staat) probleemgericht onderwijs wordt gegeven; de deelnemers geven zelf vorm aan het onderwijs en het leerproces vindt plaats door het werken aan de oplossing van een zelf gesteld probleem.

Wil zo'n project slagen dan moeten de deelnemers twee vaardigheden hebben die het cursorsche onderwijs niet vraagt. Ze moeten kunnen samenwerken en kunnen schrijven. De laatste jaren nemen studenten eerder aan de projecten deel om te (leren) schrijven dan om te leren samenwerken, maar ook zo'n groep - voor wie het historische ideaal van democratische besluitvorming verbleekt is - moet samenwerken, voordat ze aan schrijven toekomen. Projectdeelnemers plegen daar geen ervaring mee te hebben en de harde

leerschool van de praktijk in te moeten: geen samenwerking, geen werkstuk. Het is maar goed dat tot nu toe projectdeelnemers elkaars enthousiasme bewonderd hebben.

De werkgroep houdt tussentijdse evaluaties. Deze vinden meestal plaats op een dramatisch moment, op het moment dat samenwerking moeizaam verkregen blijkt te moeten worden, wordt men gekonfronteerd met een minstens even zware opgave: schrijven. Men begint zich dan bezorgd af te vragen of men in staat zal zijn de verworven kennis en inzichten om te zetten in een werkstuk, met andere woorden of men zou kunnen schrijven (samen).

Vooral het scherp formuleren van de probleemstelling blijkt men moeilijk te vinden. De besluitvorming daarover is altijd traag. Men blijkt behoeft met een onstuitbaar verlangen de beslissing aan de begeleidende docent over te laten. Dat is fout: het zou het onderwijs cursorsch maken. Juist op dit punt zeggen de deelnemers achteraf

veel te hebben geleerd, en dat bij een later werkstuk goed te kunnen gebruiken. Ze zeggen er wel vaak bij dat ze hun tweede werkstuk *alleen* willen schrijven om het ook eens helemaal naar eigen inzicht te kunnen doen.

Het aardige van een projectgroep is dat het hele denkproces dat voorafgaat aan het formuleren van de probleemstelling en aan het opzetten van een betoog, hardop moet plaats vinden en bediscussieerd moet worden. Voor wie een onervaren schrijver is, blijkt dat erg leerzaam. Projectdeelnemers zeggen vaak *meer* geleerd te hebben dan alleen samenwerken en een werkstuk op zeten. Ze noemen bijvoorbeeld ook het omgaan met bibliotheken en andere informatiebronnen, het leren werken met 'wetenschappelijke twijfel', het inzicht dat vakken elkaar overlappen, de voordelen van specialisatie, leren vergaderen en leren omgaan met kritiek op eigen werk.

Ondanks gezwoeg en bezorgdheid blijken studenten na afloop tevreden over zo'n project. Als docent zie ik ook voordelen aan een dergelijk project. Het is een efficiënte manier om werkstukken te begeleiden (15 tegelijk) en plezierig ook. Het gaat immers om een aktueel onderwerp met maatschappelijke betekenis, dat door anderen niet (voldoende) is bestudeerd. Ik durf (nog) niet voor te stellen alle studenten aan een project te laten deelnemen. Een project eist nogal wat. Nodig is een geschikt onderwerp. Dat moet behalve aktueel, maatschappelijk van belang en onvoldoende bestudeerd ook nog voor ekonomie studenten relevant zijn. Daarbij moet het voldoende omvangrijk zijn om met een groep te bestuderen en toch ook niet te moeilijk. Een project eist ook nogal wat van de studenten. Of een project ook met minder gemotiveerde studenten zou gaan, betwijfel ik, al moet ik er bij zeggen dat ik niet uit ervaring spreek: het enthousiasme rees in de groepen waar ik mee gewerkt heb de pan uit.

Guda Oly

Ieder jaar wordt bij ons op de faculteit veel geschreven: papers, referaten, scripties etc. Vervolgens verdwijnen de meeste in een la.

Doodzonde.

Maak van je werkstuk een artikel zodat een breder publiek kennis kan nemen van je geestelijk product. De deur van kamer 1339 staat voor iedereen open.

Open deuren intrappen mag!

Drie heren die schrijven

Economie is een papieren wetenschap, één die grotendeels in gedrukte vorm wordt geconsumeerd. Kranten, opiniebladen, wetenschappelijke publicaties en boeken worden gebruikt om mensen kennis te laten nemen van bepaalde (geselecteerde) feiten en bovendien benut om een mening, theorie of ideologie te verkondigen. De vraag werpt zich op in welke mate van deze media gebruik wordt gemaakt om de genoemde doelen te bereiken. Rostra bracht daarom drie heren bijeen die niet alleen een deel van het geschrevene consumeren, maar ook produceren.

In alfabetische volgorde: de heer C. Caljé, 'lid van de economische redactie van het NRC-Handelsblad met een nadruk op internationaal economische zaken'. J. Klant, 'een oude man van 67 jaar'. Voordat hij bij onze Universiteit kwam was de heer Klant werkzaam bij een bank, waar hij redakteur was van het door die bank uitgegeven kwartaalblad. Tenslotte de heer F. Nypels, '23 jaar in de journalistiek, begonnen als stadsverslaggever, vervolgens sportverslaggever, daarna sociale economie bij het blad Haagse Post, toen chef van de stadsredactie bij het Haarlems Dagblad en sinds twee jaar hoofdredacteur van dit blad'.

Voor Rostra waren aanwezig Adriaan Dorresteyn die de taak op zich had genomen de spreektijd zo eerlijk mogelijk te verdelen en ondergetekenden. Vooraf opgestelde vragen en stellingen dienden om, indien noodzakelijk, de heren tot discussie aan te zetten. Ons interesseerde het waarom wetenschappers en journalisten schrijven. Maar allereerst werd gesteld dat de journalist de aangewezen verbindingsschakel is tussen wetenschap en maatschappij.

N: 'Ik vind niet dat de journalist de aangewezen verbindingsschakel is, maar zoals de mediawereld in elkaar zit, is het een van de eerste taken van de journalist om als verbindingsschakel op te treden. Ik kan me ook voorstellen dat talloze wetenschappers net zo goed hun stukjes kwijt kunnen. Waarom schrijven journalisten? Ik denk dat ik een heel simpel antwoord kan geven. Omdat ze het leuk vinden. En als ze pas een tijd in het vak zitten komt er ook nog een ideologie achter.'

C: 'Ik ben het met Nypels eens dat het zelfs een belangrijke taak is van het wetenschappelijk bedrijf zelf om de resultaten ook begrijpelijk te maken voor wat dan heet leken. De journalist kan daar best behulpzaam mee zijn,' (Sommige economen hebben zelfs journalisten nodig bleek later in de discussie).

De soms uitdagend geformuleerde stellingen wierpen vrij snel hun vruchten af. Klant tekent meteen bezwaar aan tegen bepaalde formuleringen. Hij vindt dat de discussie zich moet concentreren op de economie, een bijzonder soort wetenschap volgens hem. Deze houdt zichzelf namelijk bezig met de maatschappij.

K: 'Ik dacht dus niet dat je moet spreken van verbindingsschakels tussen wetenschap enerzijds en een soort maatschappij met deuren er in waar je door moet zien te komen'. En uitgaande van de doelstelling van een krant, informatie verschaffen, dan is het, (nog steeds) volgens Klant, ook de plicht van de journalist om dat te doen. Waarop hij zijn betoog in een soms college-achtige stijl voortzet.

Economen-journalisten

K: 'Maar er is nog iets anders. Behalve dat economen streven naar vergroting van en verspreiding van die kennis hebben ze ook de bedoeling, ook al zetten ze nog zo'n mooi gezicht, de maatschappij te veranderen. Adam Smith schreef over hoe de maatschappij behoort te zijn ingericht. En een van de bekendste journalisten die de economen heeft voorgebracht was Keynes. Die heeft een gedeelte van z'n inkomen verworven door het plaat-

sen van heel dure artikelen in internationale kranten'.

C: 'Marx ook natuurlijk'.

K: 'Marx ook. Marx was ook journalist. Er is een heel nauwe verbondenheid'.

Komt bij het schrijven voor een groot publiek de wetenschappelijke objectiviteit in het gedrang?

K: 'Laten we beginnen een misverstand op te heffen. Ik denk dat de relatie van de econoom tot de feiten vrijwel dezelfde is als die van de journalist tot de feiten. Als ik het heb over de subjectiviteit van de wetenschap, dan bedoel ik daarmee, en dat geldt zelfs voor de natuurwetenschap, dat je uitgaat van bepaalde speculatieve ideeën en denkbeelden, die gevolgen hebben voor de vorm van de theorie. Maar dat wil niet zeggen dat dat de vrijheid geeft om te beweren wat je goed gelegen komt. Nee, in de wetenschap stellen we ons, wat ik dan pleeg te noemen, het empirisch wetenschappelijk ideaal. Alleen mijn opvatting is dat die objectiviteit nooit volkomen te verwezenlijken is. En dat vind ik ook voor de krant. De krant moet in de eerste plaats de mensen informatie verschaffen omtrent wat er gebeurt. Maar informatie betreft altijd een selectie die ondermeer wordt bepaald door belangstellingsgebieden. De feiten, informatie verschaffen ongeacht het leuk is of niet, ik vind dat dat een soort heilig ideaal moet zijn.'

Primeur

C: 'Ik ben het er mee eens dat de houding van de journalist ten opzichte van de feiten heel sterk overeenkomt met die van de wetenschapper. Maar er is één groot verschil. Een belangrijk deel van de activiteiten van de journalist is ook gericht op het bijhouden van nieuws, berichten eerder hebben dan je concurrent. Zonder dat hij daarbij tijd heeft voor verklaringen. Of nou het nieuws het inzicht in het functioneren van de maatschappij vergroot is te betwijfelen'.

N: 'Waarom dan die primeur?' (Elke lettergreep benadrukkend, een spreekwijze die hij nog meer-malen zal hanteren.)

C: 'Toch om het allerlaatste gegeven, de allerlaatste feiten te kunnen melden.'

N: 'Terwijl je weet dat het verwarrend op de lezer overkomt?!'

K: 'Is er dan niet nog iets? Ik lees ook in de krant commentaren, kritieken en beschouwingen bijvoorbeeld over de begroting. Wat is de bedoeling daarvan?'

C: 'Dat is de andere kant van de medaille. Je probeert dan de feiten naar jouw inzicht in de juiste context te zetten. Je probeert de mensen duidelijk te maken wat er aan de hand is.'

K: 'Precies!'

N: 'Dat ben ik toch niet met je eens. Commentaar is de mening van de krant.'

K: 'Waarom geeft de krant commentaar?'

De twee gesprekspartners van buiten de faculteit: F. Nypels (links) en C. Caljé.

N: 'Ik heb niet gemerkt dat de mensen daar geen prijs op stellen.'

K: 'Nee, maar de lezer wil zich een mening vormen en U denkt ik heb de goede mening.'

N: 'Zo presenteert ik dat niet. Hij moet in eerste instantie uit de feiten die in de krant worden neergelegd z'n eigen mening kunnen vormen. Krijg je een beschouwing, een analyse over de Miljoenennota, dan zal daar een subjectieve mening in sluipen. Daar heb ik op zichzelf ook geen bezwaar tegen.'

Het plan Schouten

A: 'We zouden' de conclusie kunnen trekken, dat journalisten en wetenschappers een zelfde positie ten opzichte van feiten hebben, waarbij je dan een afweging moet maken tussen aan de ene kant je idealen en aan de andere kant de feiten.'

K: 'Ik vind van wel. En ik zie ook wel het verschil. Je zou kunnen zeggen dat de krant meer overeenkomst vertoont met de geschiedschrijver dan met de maker van theoriën. De krant is er niet op uit om met het beschrijven van de feiten een theorie te bewijzen. Iemand die wetenschap beoefend ontwikkelt theoriën, filosofieën omtrent de wereld. En die kunnen ook wel invloed hebben op journalisten.'

C: 'Ik denk dat een recent voorbeeld het boek van Wanninski over de supply-side is. Uiteindelijk is dat een journalist van de Wall Street Journal. Heeft een boek geschreven, maar heeft op die manier toch het economische denken beïnvloed.'

N: 'Dat hebben wij dus ook gedaan met *het plan Schouten*. We hebben er zo voor gezorgd dat uiteindelijk in Nederland toch over het plan wordt gepraat. En ik vind wel dat we op die manier er in geslaagd zijn om een alternatief in discussie te brengen. Of je het er nou mee eens bent is een tweede.'

Keynes en God, kip of ei

De discussie gaat vervolgens over de wetenschapper die zijn ideeën en bevindingen (Klant: idealen) kwijt wil in de pers. Op deze manier wil hij de mensen van zijn gelijk overtuigen. Caljé vraagt zich af of het werk dat onder andere hij aflevert, volledig aan de wetenschappers voorbij gaat:

C: 'In hoeverre worden wetenschappers beïnvloed door journalisten? Is uit de journalistiek een stukje wetenschappelijke vernieuwing tot stand gekomen?'

Klant is natuurlijk de aangewezen persoon in het gezelschap om te antwoorden. Hij reageert ook prompt met de voor een wetenschapper typerende opmerking: 'Dat is iets voor nader onderzoek.' Waarna hij zijn verhaal in zijn bekende stijl voort zet.

K: 'Kijk, vooral het gedrag van economen, de een wat meer dan de ander, wordt wel beïnvloed door overwegingen omtrent publiciteit. Er wordt wel geschreven: *Keynes is dood*. Dat is een mooie zin. Omdat er ook een hele discussie is geweest van God is dood. Door die retoriek bewogen wordt dit dan geschreven. Maar waarop wordt dit gebaseerd?'

Volgens Caljé speelt hier toch het vraagstuk van de kip en het ei. Zijn de economen met deze discussie over Keynes begonnen en hebben de jour-

J.J. Klant: '... een serie artikelen 'Economie voor Jan Terlouw' ...'

nalisten het overgenomen of is het andersom gegaan? Klant denkt dat het als volgt in z'n werk gaat.

K: 'Journalisten hebben hier en daar wat opgevangen, ze hebben wat gelezen en als ze dan een artikel schrijven, waarin staat dat Keynes heeft afgedaan dan bedoelen ze: ze zeggen dat Keynes heeft afgedaan. Het zal niet zijn uitvinding zijn. Ik ken geen artikelen van journalisten waarin staat dat op die en die gronden Keynes dood is.'

Wederom het plan Schouten

Overigens is het volgens Klant wel zo dat de keuze van het onderwerp van onderzoek wordt beïnvloed door wat leeft in de samenleving. In zoverre kan er dus gesproken worden van indirecte beïnvloeding, want wat leeft in de samenleving komt tot uitdrukking in de krant. De discussie spitste zich hierna wederom toe op het plan-Schouten. Nypels is van mening dat de gebundelde publicatie van een twaalfstal interviews met economen (waaronder Schouten) en de aandacht van de pers voor dit boekje wel degelijk invloed heeft gehad.

N: 'De discussie over het plan is in ieder geval hierdoor aangezwengeld. Er waren drie heren voor het plan-Schouten en de rest was tegen. In tussen hebben we kunnen merken dat naar aanleiding van de Miljoenennota drie heren die toen mordicus tegen waren, stukken hebben geschreven waarin ze zich bekeren tot het plan.'

C: 'Ik denk dat ook de economische ontwikkelingen hierbij een rol hebben gespeeld.'

Adriaan Dorresteyn, *Rostra's* eigen Jaap van Meekeren

K: 'Het is natuurlijk waar, een discussie ontwikkeld zich. En het zijn niet alleen de kranten waardoor die economen in aanraking komen met het plan Schouten, maar ook bij de discussies in de SER. Als U het nou had over de gewone man, een kamerlid, dan zou ik het eerder aanvaarden dan wanneer U het heeft over drie economen die zijn omgeklapt. Komt dat door de krant?'

Ook de drie heren zijn in de verwarring die heerst over de vraag of Schouten zelf al dan niet zou hebben ingetrokken ten prooi gevallen. Caljé meent van wel, Nypels niet, waarbij het woordje *waarschijnlijk*, door Schouten in een artikel gebruikt, een grote rol speelt.

K: 'Ik zeg meestal tegen studenten dat je altijd dat woordje moet toevoegen.'

N: 'Ja, want dan kan je nog altijd twee kanten op.'

K: 'Ja, dat is zo.'

N: 'Dus heeft hij het niet ingetrokken.' (Enigzins triomferend de aanwezigen aankijkend.)

Opinies of gevoelens

Het plan Schouten is uitgebreid in de kranten besproken. En zo zijn er meer economische onderwerpen die in de kranten aan bod komen. Bij de ene krant is echter meer ruimte ter beschikking voor economie dan een andere. Heeft het Haarlems Dagblad vier redactionele pagina's waar al het buitenlandse, binnenlandse en dus ook economische nieuws kwijt moet, het NRC-Handelsblad heeft elke dag apart een aantal pagina's economische berichtgeving, terwijl ook regelmatig op de opiniepagina artikelen van economen staan. Behalve het verschil in ruimte tussen verschillende kranten is er ook een verschil in aanpak:

N: 'Je merkt toch hoe de dingen verschillend worden opgepakt. De Telegraaf zit op de Korteweglijn, dus op de Friedman-lijn. Andere kranten zitten op de Schouten-lijn. En dat merk je ook aan de manier waarop ze de stukken behandelen. De Telegraaf zet in de kop: top van financiën.... Kijk de NRC vind ik prima, daar kan ik alles uithalen van wat ik nodig en nuttig vind.'

C: 'Dat ligt ook aan de verdeling binnen de redactie.'

N: 'Ja, en dat is dus bij de Telegraaf niet zo. De Telegraaf opent gewoon met één flitsende opmerking van de top van financiën en dan is er weer een sfeertje gekweekt.'

C: 'In die sfeer vind ik de Telegraaf meer een opinieblad dan meeste andere kranten.'

K: 'Opinies kun je het nauwelijks noemen. Ze wekken gevoelens op.'

Na deze opmerking zakte de heer Klant gnuivend achterover, zich echter plotseling realiserend dat hij nog niet had geantwoord op de beginvraag waarom wetenschappers schrijven.

K: 'Het is hetzelfde als bij de journalist. Omdat ze het niet laten kunnen. Maar wat een grote rol speelt bij de mensen bij de verspreiding van hun denken is dat geheimzinnige begrip waarheid. Ze denken: kijk zo zit het, dat wil ik laten zien. Dat is natuurlijk een waarheid als een koe hè.'

Populair schrijven

Bij de verspreiding van theorieën, idealen, is het altijd belangrijk te letten op tot wie je je richt. Verschillende doelgroepen betekent ook dat je verschillende schrijfstijlen hanteert. Of door aanpassing van de schrijfstijl bepaalde wetenschappelijke grenzen worden overschreden was een vraagstuk waar Klant ook nog op terug wilde komen.

K: 'Ik probeer nooit concessies te doen. Ik ben namelijk van mening dat economie eigenlijk erg eenvoudig is en dat je dat ook kunt uiteenzetten aan de mensen. Ja, je moet natuurlijk wel bepaalde eisen stellen aan begripsvermogen en belangstelling. Maar ik ben er een tegenstander van om maar een beetje populair te doen of te bedoezelen. Kijk, we hebben het nu aldoor over idealen. Iedereen weet dat hij wel eens faalt. Maar we hebben allemaal bepaalde idealen die we trachten te verwezenlijken en die zijn ook herkenbaar in datgene wat we doen. Als ik het nu heb over hoe je moet trachten te schrijven, dan heb ik het over een ideaal. Dan ben ik hevig teleurgesteld als iemand me dan zegt dat het niet duidelijk was.'

C: 'Er zijn conflicterende idealen geloof ik. Je hebt aan de ene kant het ideaal van volledige informatie en aan de andere kant ook het ideaal dat je een compact verhaal moet leveren. Dus je wil een verhaal dat én gelezen wordt én zo volledig mogelijk is. Dat is vaak conflicterend.' (Een probleem dat ook Rostra-redacteuren niet onbekend is).

A: 'Jij schudt nee (tegen Nypels). Je kent het probleem, of...'

K: 'Hij schudt berustend het hoofd.' (smakelijk lachend)

N: 'Ik vind het verschrikkelijk om te moeten constateren dat verhalen te lang worden, maar ik vind dat niet erg. Ik vind dat het zo geschreven moet zijn dat iemand het ook van a tot z leest. Dan vind ik het eerder het falen van de journalist dat hij een lang verhaal niet interessant kan houden. Als je het namelijk interessant houdt dan wordt het best gelezen.'

Conflicten

Nypels gaat hierna in op de discussies die hij als hoofdredacteur moet voeren om een lang artikel in de krant te krijgen. Als argument tegen wordt dan aangevoerd dat het niet wordt gelezen.

De discussie in volle gang

N: 'Ik tart ze om te bewijzen dat het niet wordt gelezen. Maar als je al van te voren uit gaat van het feit dat het niet gelezen wordt omdat het ongezien te lang is... Dat hebben ze tegen ons ook heel dikwijls gezegd bij de Haagse Post. Dan zegt zo'n eindredakteur meteen: dat is ongezien te lang. Hupsakee, maak maar over. Dat gebeurt!'

C: 'Hoe beter een stuk geschreven is, hoe langer het ook kan zijn.'

N: 'Dingen die niet goed geschreven zijn moet je dan wel kort houden.'

K: 'Sommige dingen zijn goed geschreven omdat ze kort zijn. Het is een prikkel om zo compact mogelijk je duidelijk te maken.'

N: 'Ja, maar ik zal een voorbeeld geven. Als ik met Flip de Kam, dat is dan de wetenschappelijke kant van het duo (Nypels en De Kam hebben samen een aantal boeken geschreven. In hun laatste werd het plan-Schouten publiek gemaakt) stukken zit te schrijven, dan hebben wij onze conflicten met name over het feit dat hij iets in één alinea zet terwijl ik vind dat je daar minstens vijf of zes alinea's bij moet zetten om die ene alinea te verduidelijken. In die ene alinea van De Kam staat wel precies alles wat gezegd moet worden, maar ik blijf zeggen dat de doelgroep die ik vertegenwoordig daar niet genoeg aan heeft. Die moet nog een verhaal er bij hebben. Over die ene zin die er staat. Daar hebben wij altijd conflicten over (heftig articulerend bij de herinnering). Soms twee, drie uur dat we geen letter uit de machine krijgen. Want hij vindt dat dom werk om dat allemaal nog eens uit te leggen. En ik vind dat het moet.'

K: 'Ik vind dat U daar gelijk in heeft. Dat vind ik ook het bezwaar van artikelen die door vaklui zijn geschreven. Dat ze niet duidelijk zijn. Dat ze allerlei begrippen gebruiken waar ze dagelijks mee om gaan en zich niet meer kunnen voorstellen dat een ander daar moeite mee heeft.'

Klant's schrijvende collega's

Ook Klant kan moeielijk schrijven. Dit volgens Adriaan Dorresteyn die een artikel van hem in de NRC heeft gelezen (anderhalve pagina over Keynes). Ook de in de zelfde krant verschenen artikelen van de hand van Bomhoff had hij bekeken,

welke hij omschrijft als 'korter, maar niet helderder'. Waarop Klant in een hartelijk lachen uitbarst.

C: 'Omdat het ook geen economie is natuurlijk.'
K: 'Dat is bluf. Bomhoff is bluf.'

Waarna de namen van een aantal Nederlandse economen (Wolfson, Pen) over tafel gaan van wie men vindt dat zij uitstekend schrijven. Aan Klant de vraag hoe het journalistieke werk onder vakgenoten wordt gewaardeerd.

K: 'Ik ken iemand die maakt een onderscheid tussen z'n publicaties in de krant en zijn wetenschappelijke artikelen of boeken. Die ondertekent hij dan ook verschillend. De een met zijn voornaam er bij, de ander niet. Dat vind ik fout. Tot wie je je ook richt, je bent dezelfde man, je hebt dezelfde denkbeelden. Mensen doen altijd zo plechtig als ze het over wetenschap hebben. Ik heb zelf een beetje sceptische denkbeelden omtrent de mate waarin economen in staat zijn hun idealen te verwezenlijken, dus ik heb dat helemaal niet. Maar hoe staan de vakgenoten er tegenover? Nou die staan er verschillend tegenover. Iemand als Marshall bijvoorbeeld vond dat je begrijpelijk moest zijn voor iedereen. En er zijn er die zeggen: als we onder elkaar zijn dan moeten we het erg ingewikkeld en onduidelijk maken. Dat vind ik voor een groot gedeelte show, gewichtigheid. Ik vind niet dat er een scheiding mag bestaan tussen je opvattingen omtrent de wetenschap als je je uitsluitend tot vakgenoten richt of als je je ook tot anderen richt.'

C: 'Ik denk ook wel eens (pratend over econometristen) schrijven jullie nou eens een mooi, duidelijk, kort stuk. Dan zal daar wel uit blijken of je wat van economie snapt. En Schouten bijvoorbeeld, ik noem nu maar even zijn naam hoor, de man kan in het algemeen geen duidelijk stukken schrijven. Ik weet niet of ik dit moet zeggen hoor, anders wordt het opgeschreven...'

N: (staccato)'Ja, dat komt in dat blad. Alles wat je zegt komt er in. Dat is helemaal niet erg.'

C: 'In discussies blijkt echter dat hij weldegelijk alles op een rijtje heeft. Maar helder opschrijven is er niet bij.'

N: 'Schouten heeft gewoon een journalist nodig om z'n ideeën te verduidelijken.'

K: 'Ik heb wel eens de stelling verkondigd, ik weet niet of die houdbaar is hoor, dat *ten noorden van de grote rivieren de economen beter schrijven dan ten zuiden*. Het is aanzienlijk verbeterd hoor. Maar ik vind dat mensen als Hennipman, Heertje, Pen of Goedhart allemaal goed schrijven. Schouten en andere mensen uit Tilburg die struikelen voortdurend over hun zinnen en hun gedachten.'

Uit het voorgaande wordt geconcludeerd dat het niet noodzakelijk is de wetenschap geweld aan te doen, als je als wetenschapper naast vakgenoten ook het 'grote publiek' tracht te bereiken. De heren kunnen zich hiermee wel verenigen. Als echter wordt geopperd dat de wetenschapper het bereiken van het grote publiek maar aan de journalist moet overlaten, omdat hij dat niet voor zijn verantwoording kan nemen, wil Klant toch een kanttekening plaatsen:

K: 'Die journalist is het vaak, of soms, niet eens met het denkbeeld dat ik wil overbrengen. Hij kan als criticus fungeren. Het gaat altijd om idealen en doeleinden die nooit volledig bereikt worden.'

'... Schouten heeft gewoon een journalist nodig om zijn ideeën te verduidelijken ...'

Politicus of econoom?

Toch weet Caljé een wetenschapper te vinden, die moeilijkheden heeft met het bereiken van het grote publiek.

Hij doelt hier op Wolfson die zowel in ESB als in Het Parool het plan Schouten becommentarieerde. In feite het zelfde verhaal, alleen anders verwoord.

C: 'In allebei de verhalen schreef hij dat als er belastingverlaging moet komen er ook extra bezuinigingen moeten plaatsvinden. En die vulde hij niet in.'

N: 'Omdat dat een politiek issue is. Het lijkt mij niet dat hij die bezuinigingen hoeft in te vullen.'

C: 'Ja, maar het is een economische afweging, niet een politieke, om een goede bezuiniging door te voeren. En als Wolfson zegt dat er toch enkele miljarden extra bezuinigd moet worden, dan vind ik dat een beetje gemakkelijk, die moet hij invullen naar mijn idee.' (Wat hij desgevraagd ook doet, NRC 16-10-'82)

N: 'Ik ben het daar volstrekt mee oneens. Men is het er zo onder hand wel over eens dat er bezuinigd moet worden. Laat het in godsnaam aan de politici over de keuze van de bezuinigingen te doen.'

K: 'Als Wolfson in de krant schrijft dan denk ik dat hij moet schrijven als Wolfson en niet uitslui-

tend als econoom. Als je voorstelt dat je op wetenschappelijke gronden twee miljard moet bezuinigen, dan kan je er best aan toevoegen: en op mijn *politieke* gronden zou ik dat als volgt invullen. Waarom niet?'

C: 'Maar ik denk toch dat je ook als econoom, afgezien van je politieke overtuiging, wat kan zeggen over het gebied waarop bezuinigd moet worden.'

K: 'Nee hoor, dat zou ik niet kunnen. Dat zou ik als econoom niet kunnen.'

In tegenstelling tot Caljé vindt Nypels dus dat het de taak is van de politiek te beslissen over dit soort vraagstukken. De politiek is volgens hem immers de hoedster van al die mensen die geen verdedigingslinie hebben. Klant kan zich hiermee wel verenigen, maar...

K: '...ik ben het er aan de andere kant mee eens dat als je zoiets beweert in een krant, je dan ook met je politieke billen bloot moet.'

Lunchen met de president van DNB

Pratend over de financieel-economische pers wordt gesteld dat er zo weinig analyses en kritische beschouwingen in te vinden zijn. Het gesprek spitst zich toe op de positie van de presi-

'... lunchen met de president van DNB, zover heb ik het nog niet geschopt ...'

dent van DNB. Klant vraagt zich verwondert af waarom deze persoon in onze samenleving een verheven functie heeft die niet wordt bekritiseerd. Ook de status van de journalist speelt hierbij een rol. Caljé schat deze niet bijster hoog in, waardoor bepaalde bronnen minder toegankelijk voor hem worden. Aansluitend hierop stelt Klant een subtiele vraag.

K: 'Wie van jullie heeft wel eens een lunch met de president van DNB gehad?'

N: 'Nou nee, die heb ik dus nooit gehad. Niet met Zijlstra. Ook niet met de huidige president'.

Klant knikt hierbij begrijpend. Caljé stelt dat een lunch met de president niet gebruikelijk is.

C: 'De president van DNB houdt vier keer per jaar een informele bijeenkomst met de pers. En verder wat betreft Duisenberg, geloof ik dat hij vrij toegankelijk is. Maar ik kan hem niet even 's ochtends opbellen. Zo simpel ligt dat niet.' En sprekend over een IMF-conferentie in Toronto waar Duisenberg ook aanwezig was: '...nou dan ga je met die man koffie drinken. *Lunchen, zover heb ik het nog niet geschopt.*'

Bedrijfseconomie

Als er over economie wordt gesproken heeft men het meestal over algemene economie. De bedrijfs-

economie en de bedrijfseconomen komen nauwelijks aan bod. De vraag werpt zich op of ook uit die hoek vermeldingswaardige ideeën zijn te noteren over de huidige economische crisis.

C: 'Ik denk dat je op dit moment een zekere rivaliteit ziet van de bedrijfsjournalistiek. Ook bij ons op de krant kan je dat merken. Met de economische crisis waar we nu in zitten is het hele ondernemingswezen in een ander-daglicht komen te staan. Tien jaar geleden was de ondernemer iemand die het geld uit je zak klopte, nu, en ik chargeer, is het de persoon waarop je moet bouwen. Dat vindt ook zijn weerslag in de journalistiek. Je stuurt eens iemand naar een onderneming om met zo een man te praten.'

N: 'Maar dan spreek je dus niet met een bedrijfseconoom. Die hebben de animal spirit niet. Die is aanwezig bij de ondernemer die om welke reden dan ook plotseling weer een gaatje ziet.'

C: 'Een ander punt is dat algemene economen vaak de neiging hebben zich tot de filosofen van deze tijd op te werpen. Bedrijfseconomen zijn vaak vakmensen. Als je nou bijvoorbeeld met een marketing-man gaat praten kan hij een leuk verhaal houden over marketing, maar dat is niet geschikt voor een hoofdartikel.'

K: 'Bedrijfseconomen houden zich met andere problemen bezig. Ze schrijven ook wel eens arti-

'... dat is bluf. Bomhoff is bluf ...'

kels, over de achteruitgang van de zelffinanciering bijvoorbeeld. Wat ons op het ogenblik erg interesseert, wat in discussie staat, dat is de conjunctuur. Daar hebben bedrijfseconomen niet zo bar veel over te zeggen. *Die kunnen alleen maar mee zuchten.*' (Vooraf geschuif op z'n stoel was vaak het teken dat er een rake opmerking zat aan te komen)

Een insinuerende vraag

Wat volgens Klant dus in discussie staat is de conjunctuur. Deze verkeert vandaag de dag in een diep dal. De vraag rijst in hoeverre de berichtgeving in de kranten van invloed is in deze situatie.

A: 'Maken kranten een economische crisis?'

(Deze vraag levert scherpe reacties op. 'Onzin' (Nypels), 'Een insinuerende vraag' (Klant).)

N: 'Ik dacht dat jullie bij de formulering een fout hadden gemaakt. Ik was eerst van mening dat het had moeten zijn: maken de kranten een economische crisis *door!*'

(Waarna men in lachen uitbarst.)

K: 'Een crisis is altijd uitermate gunstig voor economen. Een krant heeft dan ook meer economen nodig.'

C: 'Je kunt best verhalen gaan schrijven die de bestaande ongerustheid nog vergroten. Ik vind het een overweging waard hiermee voorzichtig te

Schrijven over economie; "gesprekstof genoeg"

zijn. Maar ik denk dat de krant eerder gewoon een verslag geeft van wat er aan de hand is, dan dat er sprake is van een te groot pessimisme.'

A: 'Dit alles hangt natuurlijk samen met een aantal ongrijpbare elementen. Het psychologische gedrag van ondernemers en mensen in het algemeen.'

K: 'Psychologie speelt inderdaad een grote rol. Mensen steken elkaar aan. Dat gebeurt niet alleen in de krant, maar ook in de kroeg en op vergaderingen.'

De ethische kant

Uit de discussie blijkt dat de invloed van de kranten niet overschat moet worden. Aansluitend hierop komt naar voren dat de journalist zich toch bewust moet zijn van de verantwoordelijkheid die hij draagt. De meer ethische kant van het vak.

N: 'Als wij bijvoorbeeld in een stuk schrijven dat het bij een bedrijf in Haarlem niet goed gaat hangt onmiddellijk iedereen aan de telefoon. Je ziet dan o%hoe groot de invloed is van een krant. Hoewel de ondernemer dan vaak zegt dat wij dat niet mogen schrijven, vinden wij van wel. Hoewel, met name in een zo kleine gemeenschap als Haarlem dat vergaande gevolgen kan hebben.'

C: 'Je kunt dit ondervangen door die ondernemer te vragen of men nog van hem opan kan.'

N: 'Ik vind het voordeel van de situatie waarin wij zitten dat we elkaar niet opjutten in een concurrentiestrijd. Maar als het feiten zijn dan moeten ze worden afgedrukt. Dan moet je daar geen concessies aan doen, want voor je het weet doe je ook andere concessies.'

K: 'Ik ontken niet dat journalisten een geweten behoren te hebben. Ook kan ik me best voorstellen dat een journalist in een bepaald geval denkt dat het best gevaarlijk is als hij iets loslaat. Wellicht dat hij dan bij wijze van spreken met zichzelf bepaalde compromissen aangaat om dit gevaar te beperken. Ook de afweging wat het maatschappelijk nut van de informatie is, is hierbij van belang. Maar het is hoogst gevaarlijk dat, als er moeilijke kwesties zijn, dit zal leiden tot het onderdrukken van berichtgeving. Dan betaal je een veel te hoge prijs.'

Een uitspraak waar Nypels het volledig mee eens is.

Wetenschapsjournalistiek

Bijna aan het eind van de zitting wordt de vraag nog opgeworpen of wetenschapsjournalistiek (voor economie) nodig is. Een feit is dat op de wetenschapspagina's van de kranten niet over economie wordt geschreven. Volgens Klant komt dit omdat economie niet die ontwikkelingen kent zoals bijvoorbeeld de natuurwetenschap. Wel is men het er over eens dat schrijven over een model, bijvoorbeeld het nieuwe model van het CPB, een puur wetenschappelijke bezigheid is. Behalve aandacht voor modellen en modellenbouwers stelt Klant nog iets anders voor:

K: 'Een serie artikelen of een rubriek. En dat noem je dan 'Economie voor Jan Terlouw'. Daarin zet je uiteen wat er allemaal is veranderd in de economische wetenschap sedert hij dat als keuzevak heeft gedaan.'

Naast deze cursus-in-delen moet volgens Klant ook meer papier worden verbruikt om duidelijk te maken wat econometrie is.

K: 'Een groot probleem bij de econometrie is dat cijfers vaak geen feiten zijn en verder dat veronderstelde relaties tussen verschillende grootheden niet zo sterk kunnen worden aangetoond zoals in bijvoorbeeld de natuurkunde.'

C: 'Moet je daaruit niet concluderen dat econometrie een onnut vak is?'

K: 'Nee, dat vind ik van niet. Maar het is niet zo nuttig als sommige mensen denken. Het is een van de gebrekkige hulpmiddelen die je als econoom hebt.'

Meningen en tips van drie kenners

Terug naar het eigenlijke thema van deze discussie; schrijven over economie. Wat is het belang van schrijven met name voor studenten, wetende dat velen hier op de faculteit juist de grootste moeite hebben om zich schriftelijk uit te drukken. Meningen en tips van drie kenners.

N: 'Ik vind niet dat je het moet beperken tot studenten. Jonge journalisten zijn ook vaak slordig. Ze zoeken niet meer naar de juiste zinsconstructies enz. Ook wordt er heel slordig met de Nederlandse taal omgesprongen. Dit in tegenstelling tot de oudere generatie journalisten. Maar ik zou

wensen dat iedereen zou kunnen schrijven. Logisch denken en schrijven.'

C: 'Ik weet niet hoe het op deze faculteit is, maar in Rotterdam wordt überhaupt niet goede spreektaal aangeleerd. Schrijven over economie is daar, ik overdrijf, $Y = ax + b$. Ik denk dat het heel nuttig is, als je wilt leren schrijven over economie, om een blad als 'The Economist' heel regelmatig te lezen.'

K: 'Ik geloof dat we hier praten over een algemeen Nederlands probleem, dat waarschijnlijk iets te maken heeft met de middelbare opleiding. In het algemeen ook met het ontbreken van een echte taalcultuur in Nederland. Het valt me op dat als je bijvoorbeeld de straatinterviews op de Nederlandse televisie vergelijkt met de Duitse, je in het Duitse geval van willekeurige omstanders meestal een keurig verhaal krijgt. Die vertellen meestal iets. Een Nederlander zegt meestal, 'o, o gezellig' en dan is het afgelopen. En dat is een gebrek aan taalbeheersing en uitdrukkingsvermogen. Je slaat er soms van achterover als je het volslagen onvermogen ziet om zich in taal uit te drukken. Schrijven leer je namelijk door te lezen en door zelf te schrijven.'

HvdH, JJ

Foto's JJS

Is leren schrijven nodig?

Waarom worden veel meer mensen geboeid door een roman dan door een willekeurig economisch boekwerk? Aan het onderwerp alleen kan het toch niet liggen, dat kasteelromans worden verslonden en het proefschrift van prof. drs. F. van der Zijpp (om maar wat te noemen) op een achterafplank ligt te verstoffen. Er speelt een andere faktor een belangrijke rol: het eerste is geschreven om lekker gelezen te worden, het tweede om een probleem op wetenschappelijke wijze te ontrafelen om het vervolgens uit de weg te (laten) ruimen. Dat wetenschappelijke element is in het algemeen niet bevordelijk voor ongebreidelde aandacht. Integendeel. En dat is jammer: veel gaat immers verloren voor de lezer als hij met grote inspanning een wetenschappelijk artikel of boekwerk door moet worstelen (en het dan nog niet snapt ook).

Toch wordt, ook op de economische faculteit, nog steeds het 'wetenschappelijk verantwoord' van geschriften zeer benadrukt. Ik heb tijdens mijn studie nooit helemaal begrepen waarom dat wetenschappelijke element in de kandidaatspaper zo werd toegejuicht. Behalve dat het mij wat hooggegrepen lijkt om van een kandidaatsstudent een wetenschappelijk verantwoord werk met hoogstandjes in het vakjargon te verwachten, ben ik van mening dat het beter zou zijn aandacht te besteden aan opbouw, betoogtrand, overtuigingskracht en leesbaarheid dan zich blind te staren op het falsifieerbaar zijn van iedere op schrift gestelde punt en komma.

Waarom zijn nu die leesbaarheid, overtuigingskracht en dergelijke belangrijker dan het wetenschappelijke? Ik zal U vier, tamelijk willekeurig gekozen, redenen daarvoor geven.

Geheugen

Wat ondergetekende, wegens hinderlijk gebrek aan een adequaat geheugen, altijd als zeer prettig heeft ervaren is dat het geschrevene een geheugensteuntje is voor later. Het noteren van gedachten heeft echter ook tot gevolg dat deze gedachten wat beter geordend worden. Het is met schrijven net als met praten met anderen: tekst die op papier staat maakt kritisch ten opzichte van het geschrevene. Dit mist uiteraard de uitwerking op de kwaliteit niet. Hierbij komt nog, dat velen de ervaring hebben dat iets wat eenmaal met aandacht is opgeschreven veel langer blijft 'hangen'; een fotografisch geheugen speelt: hierbij wellicht een rol.

Overtuigen

Er gaat een zekere mate van overtuigingskracht uit een goed geschreven stuk. Schrijven is, gelijk mondeling betogen, een middel tot het overtuigen van anderen van de juistheid van de eigen visie (of de onjuistheid van andermans mening). Het ligt voor de hand dat helder en inzichtelijk schrijven dit in hoge mate kan bevorderen.

Techniek

Met het vorige punt hangt samen, dat schrijven een manier is om invloed uit te oefenen. Net zoals een vlotte babbel en een vergadertechniek is het op duidelijke manier gedachten op papier kunnen zetten een middel tot beïnvloeding veranderen. Een helder en leesbaar geformuleerde visie doet het dan beter dan een wat klungelig of droog opgezet verhaal. Denk in dit verband maar aan de invloed van personen als Heertje, Flip de Kam op

mensen die weinig van economie weten. Op hun 'populaire' manier bereiken zij erg veel mensen (en zij vergeten daarbij uiteraard hun eigen materiële belangen).

Kwaliteit

De bovenstaande redenen zijn van belang. Reden vier is in mijn opinie echter veruit de belangrijkste. Net zoals één mens zich van anderen onderscheidt door middel van spraakgebruik hetgeen hij of zij zegt, uiterlijk, kleding en dergelijke is schrijven ook een middel bij uitstek om creativiteit te tonen, eigen stijl te ontwikkelen, kortom één van de middelen voor profilering van de eigen persoon. Vermoedelijk komt bij velen de gedachte op: 'kreativiteit? Ik kan helemaal niet schrijven'. Het is heel goed mogelijk dat dergelijke gedachten volkomen juist zijn. Maar er zijn er die dit al snel denken: het bekende witte vel wat je aan ligt te staren schrikt al gauw af. Ook voor schrijven geldt 'oefening baart kunst', hoe vaker je er eens voor gaat zitten om iets op een beetje fatsoenlijke wijze op papier te zetten, des te beter zal dat gaan. En dan blijkt dat papier helemaal niet meer die vijandelijke blik over zich te hebben. Door meer te schrijven leert men ook hoe het ingewikkelde proces van opbouw, analyse, betoog en konklusie verloopt.

Is de 'angst voor papier' eenmaal verdwenen, dan zal een eigen stijl zich kunnen ontwikkelen. Buiten dat is een goede oefening in de nederlandse taal nooit weg, zeker geldt dit voor a.s. beleidsmedewerkers (om over wetenschappers maar te zwijgen). Van hen wordt verwacht dat zij gecompliceerde zaken vlotjes uiteenrafelen, analyseren en oplossen. Vaak is het zo, dat hierbij alleen het (gesigneerde) geschrift enige waarde heeft. Behalve dat het zaak is een en ander snel op schrift te doen verschijnen, is het ook nodig helder te formuleren en dit kan best op een eigen manier. Binnen het bestaande (bedrijfs- of overheids-) jargon is nog wel zoveel speelruimte dat een advies kan afwijken (en daardoor beleidsmatig misschien nog interessanter is ook). Het zou zelfs zo kunnen zijn, dat vakken minder belangrijk is dan wat gezond verstand en behoorlijk gedachten op papier kunnen zetten. Wel of niet ekonomist zijn is daarbij niet zo belangrijk. Het maken van een pakkend begin, zorgen voor een heldere lijn in het leesbare betoog en een duidelijke konklusie is ook zonder een studie heel goed mogelijk (het tegenovergestelde is overigens ook niet geheel ondenkbaar: er zijn oud-Rostrareactieleden die

zich nu op de economische fakulteit erkend nulpubliceerder mogen noemen).

Wat is nu het direkte, concrete nut van het leren schrijven voor studenten ekonomie? Geen ander nut dan voor willekeurig welke andere studie (of het zou moeten zijn het een beetje aardig kunnen opsommen van de overvloed van veronderstellingen waar ekonomen altijd mee schijnen te moeten beginnen voor ze echt van wal kunnen steken). Het meest voor de hand liggende voordeel van schrijven uit zich natuurlijk tijdens het studeren voor tentamens. Niet alleen het maken van goede uittreksels speelt een rol, ook het feit dat datgene wat is opgeschreven beter blijft hangen en dus beter op tentamens te reproduceren is, is van belang. Datzelfde geldt voor het schrijven van papers, skripties en wat dies meer zij: wie vlot schrijft kan ook meer aandacht aan andere aspecten besteden. Hoewel geleerden het er niet over eens zijn (maar ik wel) kan gesteld worden dat goed schrijven hand in hand gaat met goed lezen. En ook dat is een pré bij het doorworstelen van duizenden pagina's wetenschappelijke literatuur.

Noor de Bruin

JONGE BEDRIJFSECONOMEN VAN THEORIE NAAR ACCOUNTANTS PRAKTIJK

De accountancy vindt zijn basis in de bedrijfs-economie.

Vandaar dat Klynveld Kraayenhof & Co. jonge bedrijfseconomen die registeraccountant willen worden een interessante loopbaanmogelijkheid aanbiedt. Een combinatie van werken en doelgericht verder studeren om straks een functie als accountant te bereiken.

TOEKOMST

Grote internationale ondernemingen behoren tot onze cliënten, maar ook zeer veel kleine en middelgrote bedrijven en instellingen in Nederland.

In onze op dienstverlening ingestelde flexibele organisatie krijgen jonge bedrijfseconomen de gelegenheid een brede ervaring op te doen. Werken op kwalitatief hoog professioneel niveau met een grote mate van zelfstandigheid en afwisseling in het werk.

Dat moet ook wel want wij vinden dat zij allround registeraccountant moeten worden.

Ons planningssysteem en loopbaanplan zijn gericht op interne promotie naar functies op hoog niveau. Ze voorzien in de inzet bij grote en kleine cliënten waar gevarieerde controle- en adviesopdrachten worden uitgevoerd in kleine teams.

In combinatie met werkoverleg en vak-technische ondersteuning door het Directoraat Vaktechniek biedt dit de reële mogelijkheid snel te onderkennen welke controle-aanpak de beste is. Ook een eventuele specialisatie in de EDP-auditing of het organisatieadvieswerk hoort daarbij. Uitzending naar het buitenland behoort - zeker na het afstuderen - tot de mogelijkheden.

STUDEREN

Voor de accountantsstudie worden ruime faciliteiten geboden.

Daarnaast hebben wij een intern opleidingsprogramma dat voor economen begint met een speciale introductie cursus van vier maal een week.

Het permanente educatieprogramma zorgt ervoor dat U ook na Uw afstuderen als accountant bij kunt blijven.

INLICHTINGEN

Indien U zich tot het boeiende accountantsberoep voelt aangetrokken zullen wij U gaarne nader informeren. Een psychotechnisch onderzoek maakt deel uit van de selectieprocedure.

Een gesprek kunt U telefonisch of schriftelijk aanvragen bij het Hoofd van de afdeling Personeelszaken, Prinses Irenestraat 59, 1077 WV Amsterdam. Telefoon 020- 5461238.

Voor meer informatie kunt U gebruik maken van Viditel/Job-data * 30346.#

WERKEN IN DE ACCOUNTANCY

Mogelijkheden genoeg.

Klynveld Kraayenhof & Co. is een groot Nederlands accountantskantoor met 24 kantoren in Nederland. Wij maken deel uit van een federatief samenwerkingsverband van accountantskantoren over de gehele wereld: Klynveld Main Goerdeler (KMG).

Deze samenwerking met collega's in zeer veel landen versterkt de internationale oriëntatie en slagvaardigheid. Het hoofdkantoor van KMG is in Amsterdam gevestigd.

De dienstverlening van Klynveld Kraayenhof & Co. omvat niet alleen de controle van de jaarrekening maar zeker ook adviezen op automatiserings-, administratief, organisatorisch, bedrijfs-economisch en fiscaal gebied.

Vanzelfsprekend biedt een dergelijke organisatie haar medewerkers een scala van mogelijkheden.

Klynveld Kraayenhof & Co.

Accountants

Klynveld Kraayenhof & Co. is gevestigd in:
Amsterdam, Almere, Amersfoort, Apeldoorn, Arnhem, Breda, Deventer, Doetinchem, Dordrecht,
Drachten, Eindhoven, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Heerlen, Hengelo,
's-Hertogenbosch, Hoorn, Leeuwarden, Middelburg, Nijmegen, Rotterdam, Utrecht, Zwolle

Prinses Irenestraat 59,
Postbus 7137,
1007 JC Amsterdam.
Telefoon: 020-5469111.
Telegramadres: Audit.
Telex: 16506 Audit NL.

de kern van de onderneming doch het productie-apparaat (de activa) wordt dit. Het accent in de verslaggeving verschuift van de balans in de richting van de resultatenrekening. Dit model wordt in de literatuur aangeduid als *het klassieke (gesloten) model* van de onderneming. De winst van een onderneming is in dit model niet meer de toename van het eigen vermogen doch het exploitatievoordeel dat ontstaat door gebruikmaking van het productie-apparaat, voorzover dat kan worden afgestaan aan de eigenaars (de aandeelhouders) zonder dat de continuïteit van de onderneming in gevaar wordt gebracht.

Met de erkenning dat een onderneming een samenwerkingsverband is van verschillende personen verschuift het vraagstuk van de externe verslaggeving zich in de richting van allen die een gerechtvaardigde informatiebehoefte hebben omtrent de gang van zaken en het wel en wee van de desbetreffende onderneming. Het aantal belanghebbenden bij deze informatieverstrekking groeit. Dit model staat in de literatuur bekend als *het coalitie-model* of ook wel als het open-model ('*enterprice theory*'). In het licht van dit laatste model is het verschijnsel sociale verslaggeving mede te verklaren.

Aanleiding tot onderzoek inzake sociale verslaggeving

In het kader van een onderzoek naar planning- en besluitvormingsprocedures bij Hoogovens-IJmuiden - als onderdeel van een samenwerking met de universiteit van Zagreb - werden wij in de vakgroep Bedrijfseconomie geconfronteerd met het sociaal jaarverslag - Jaaroverzicht Personeel en Organisatie genaamd - van deze onderneming.

A.G. Hopwood (destijds docent bij het Oxford Centre for Management Studies, thans verbonden aan de London Graduate School of Business). Teneinde een dergelijke vereniging in Europa van de grond te krijgen organiseerde Hopwood in november 1976 een seminar over 'Accounting in Europe'. Dit seminar vond plaats in Brussel bij het 'European Institute of Advanced Studies in Management'. Ten behoeve van dit seminar werd aan universitaire docenten in de verschillende Europese landen gevraagd een paper te presenteren waarin de stand van zaken met betrekking tot de externe verslaggeving door organisaties in het desbetreffende land. In die papers diende zowel aandacht te worden besteed aan de financiële verslaggeving als aan de niet-financiële verslaggeving. Het laatste aspect behoorde te worden beschreven tegen de achtergrond van een maatschappelijk, sociaal en politiek veranderende omgeving.

Nederland

Aan collega Van Hoorn en mij werd gevraagd voor Nederland de laatstgenoemde ontwikkeling in beeld te brengen. Het financiële verslaggedeelte werd verzorgd door de hoogleraren L. Traas en J. Klaassen, beiden verbonden aan de Vrije Universiteit.

Een eerste opzet van Van Hoorn en mij resulteerde in een in te vullen overzicht van allerlei wettelijke bepalingen op grond waarvan informatie verstrekking door organisaties verplicht was o.a. in het kader van de Veiligheidswet, de Hinderwet, de Sociale verzekeringswetten, etc. Daarbij zou tevens dienen te worden onderzocht aan wie die informatie zou moeten worden verstrekt. De-

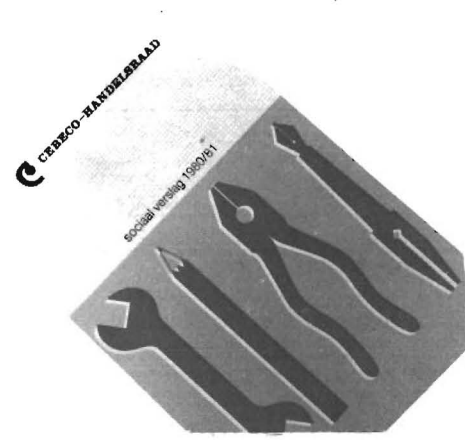
istribueerd over belangengroeperingen. Dit varieerde van persberichten, krantenadvertenties, milieuverslagen, sociale verslagen tot rapporten inzake bedrijfsinkrimpingen en -sluitingen. Materiaal dat ons door diverse ondernemingen op ons verzoek werd toegezonden.

Een nadere afbakening van het onderwerp diende opnieuw plaats te vinden. Gekozen werd voor de sociale verslaggeving. Inmiddels was ons namelijk uit onderzoek van het verkregen materiaal gebleken dat over het verslagjaar 1975 zo'n 100 ondernemingen een sociaal jaar verslag uitbrachten.

Dit verslag was primair bedoeld als informatieverstrekking ten behoeve van het personeel van de desbetreffende onderneming. Tevens was uit het literatuur onderzoek en uit contacten met buitenlandse collega's gebleken dat het sociaal jaarverslag in Nederland een verschijnsel was, uniek in Europa, althans in de mate waarin verslag aan het personeel werd gedaan over zaken het sociaal beleid van de onderneming betreffende. Voor zover wij konden nagaan dateert het eerste sociaal jaarverslag uit 1961. In dat jaar publiceerde de Koninklijke Nederlandsche Gist- en Spiritusfabriek N.V. te Delft (thans Gist-Brocades) in een band sociale informatie over de verslagjaren 1959, 1960 en 1961.

Research-memorandum

Met de hulp van onze toenmalige kandidaat-assistent Ter Abrahams werd getracht meer kennis te verzamelen en inzicht te verkrijgen in dit recente verschijnsel. Literatuuronderzoek en onderzoek naar de inhoud van 64 sociale jaarversla-

Bestudering van deze jaarlijkse verslagen leverde destijds interessante achtergrondinformatie op voor dit onderzoek op. De aanleiding om afzonderlijk onderzoek te verrichten naar het verschijnsel sociale verslaggeving is evenwel een geheel andere geweest.

Accounting

Reeds geruime tijd - sinds 1916 - bestaat in de U.S.A. de American Accounting Association (A.A.A.). Dit is een vereniging van universiteitsdocenten op het vakgebied van de 'accounting'. Dit is het uitgebreide terrein van de financiële administratie en omvat ondermeer de vakken boekhouden, interne en externe verslaggeving, kosten- en winstbepalingsvraagstukken, administratieve organisatie. Anno 1975 bestond in Europa geen gelijksoortige vereniging. Kennelijk was dat een doorn in het oog van de Engelse hoogleraar

ze opzet bleek een zeer tijdrovende en schier onmogelijke zaak te zijn, waarbij tevens het probleem ontstond hoe hierover te rapporteren aan een internationaal gezelschap. Een zeer groot aantal wetten moest worden bestudeerd.

Een tweede opzet leek meer te beloven. Als ingang werd gekozen de informatieverstrekking die ondernemingen op vrijwillige basis om niet primair commerciële redenen verstrekken aan diverse te onderscheiden belangengroeperingen (participanten) zoals aandeelhouders, vreemd vermogen-verschaffers, werknemers, e.d. inzake niet-financiële aspecten.

Al gauw bleek dat deze opzet ook zeer ambitieus van aard was. We werden namelijk geconfronteerd met een zeer uitgebreide hoeveelheid informatie welke op verschillende wijzen werd ge-

gen over 1975 resulteerde in een research-memorandum (nr. 7612) getiteld 'External social reporting in the Netherlands: some observations about the state of the art and current issues.'

De hier in door ons beschreven Nederlandse situatie leverde veel belangstelling op bij Europese collega's. Vragen en discussiepunten naar aanleiding van de presentatie van de paper in Brussel gaven reden om de eerste versie aan te passen en bij te werken.

Daar de hoeveelheid tijd en werk die in de paper waren gestopt zo groot waren geweest en het onderwerp sociale verslaggeving zeer in de belangstelling stond, werd door van Hoorn en mij nader literatuuronderzoek verricht met als doel een artikel te schrijven dat een zo volledig mogelijk beeld van de ontwikkelingen inzake de sociale verslaggeving in Nederland zou geven. Daar-

naast wilden wij een bijdrage aan de discussie leveren in de vorm van door ons ontwikkelde ideeën dienaangaande.

Mens en Onderneming

Het voorjaar van 1977 werd gebruikt voor dit literatuuronderzoek en het schrijven van het artikel. Dit verscheen onder de titel 'Sociale Verslaggeving op een tweesprong?' als themanummer (mei/juni 1977) van het tijdschrift 'Mens en On-

derneming'.

Naar aanleiding van dit artikel werd door de redactie van dit tijdschrift naast een algemene oproep te reageren op het artikel, enkele functionarissen uit de praktijk hiertoe persoonlijk uitgenodigd.

De reacties van twee praktijkmensen, één reactie van een collega aan de V.U. tezamen met ons antwoord plus een analyse van de recentste ontwikkelingen werden in het sept/okt 1978 nummer

van hetzelfde tijdschrift gepubliceerd. Belangstelling en actualiteit van het thema deed Kluwer ultimo 1978 besluiten onze artikelen in een geactualiseerde vorm als monografie uit te geven. Inmiddels had een viertal doctoraalstudenten onder mijn begeleiding en gebruikmakend van onze onderzoeksopzet een inhoudelijke analyse van 57 sociale jaarverslagen m.b.t. het verslagjaar 1977 verricht. Hierdoor konden de empirische onderzoeksresultaten inzake het verslagjaar 1975 worden geactualiseerd en kon een ontwikkeling in de tijd worden beschreven. Deze resultaten naast een analyse van de maatschappelijke ontwikkeling m.b.t. het onderwerp tezamen met de beide eerder gepubliceerde artikelen verschenen ultimo 1979 als boek getiteld 'Sociale Verslaggeving op een tweesprong?' (182 pagina's). Deze gang van zaken van papers/research memorandum, via artikelen, reacties op artikelen tot boek is een van de oorspronkelijke doeleinden van de door de faculteit in 1976 gestarte reeks Research Memoranda.

Met dit artikel ter gelegenheid van het 100ste nummer van Rostra heb ik getracht een korte schets te geven van een actuele ontwikkeling op het terrein van de Bedrijfseconomie dat heeft geleid tot een onderzoeksthema van onze vakgroep: Verslaggeving in een maatschappelijk, sociaal en politiek veranderende omgeving. Het is een onderwerp dat actueel is, maatschappelijk relevant en nog steeds in ontwikkeling.

Drs. H.C. Dekker

'N PAAR STELLINGEN VAN DE MEEST GEPROMOVEERDE DRUKKER

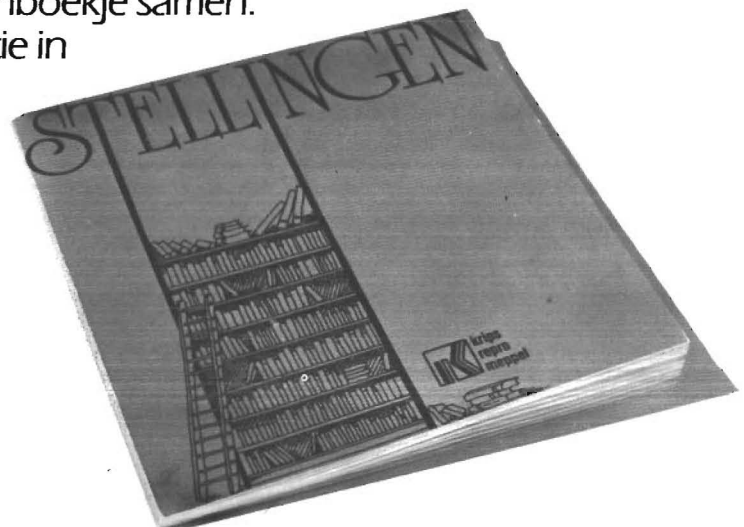
Krips Repro – drukker van de meeste proefschriften in Nederland – stelde een aardig stellingenboekje samen.

U ontvangt het als u uw dissertatie in productie geeft bij Krips Repro.

Bel voor informatie Greta Schoelink.

Kaapweg 6, 7944 HV Meppel
Postbus 106, 7940 AC Meppel
telefoon 05220-53731

Weg met het inflatie-denken

Al enige tijd is de Vereniging Vermogensbeheer Nederland bezig met een publiciteitscampagne. In de selecte kring van 's neerlands economisch intellect laat zij een voorpublicatie cirkuleren van het toekomstige boek 'Op weg naar volledige werkgelegenheid via de administratieve revolutie' van H.H. Bor. De vereniging meent 'dat het boek een uniek perspectief biedt om te ontsnappen aan de dodelijke zelfvernietigingsspiraal die onze economie op dit moment beheerst. Dit boek maakt duidelijk dat we zonder enige twijfel met economische zelfmoord bezig zijn!' Rostra wist de hand te leggen op een exemplaar van dit standaardwerk.

Marshall hulp

De Vereniging Vermogensbeheer Nederland stelt zich tot doel om 1) de vermogenspositie van het bedrijfsleven te versterken en 2) de koopkracht van konsument en bedrijfsleven te vergroten. Dit wil de vereniging doen door het scheppen van *additioneel cirkulatie kapitaal* in de vorm van 'Kapitaal Guldens'. Het daardoor te realiseren effect op de huidige economie zal volgens de vereniging groter zijn dan het effect van de Marshall hulp destijds. Hoe we ons dat moeten indenken valt te lezen in het boekwerkje van de voorzitter van de vereniging: de heer Bor. Deze meneer is een omstreden figuur. Sommigen menen zelfs dat hij krankzinnig is. Zeker is dat hij alle beleidsbepalende instituties met brieven en notities bestookt waarop hij konsekwent slechts laattunkende reacties ontvangt. Zeker is tevens dat de heer Bor een reeks failliete financieringsmaatschappijen als verleden kent.

Hoe we naar de crisis werden geleid

Volgens Bor worden Nederland en de westerse wereld helemaal niet geplaagd door een hardnekkige inflatiegolf. In plaats daarvan moet de oorzaak worden gezocht in een jarenlange, deels onbewuste, uitholling van het werkkapitaal (door Bor op z'n Rotterdams werkvermogen genoemd) van het bedrijfsleven en daarmee haar liquiditeit. Dit proces zou de volgende elf oorzaken hebben.

1) *De omschakeling van weekloon naar maandloon.* Volgens Bor is voor de uitbetaling van maandloon meer werkkapitaal vereist dan voor het uitbetalen van weekloon. Dit bedrag zouden de bedrijven uit hun reserves kunnen halen, ze zouden het kunnen lenen of ze zouden moeten inkrimpen. Daarenboven signaleert Bor dat door de automatisering van de loonbetalingen het bedrijfsleven gedurende 3½ week werd gekonfronteerd met een *omzetsdaling* van 80% (uitgesmeerd over acht jaar). Dit omdat de werknemer bij de omschakeling 3½ week geen loon te besteden zou hebben gehad.

2) *De toename van de staatsuitgaven.*

Bor stelt dat de vergrote staatsuitgaven, ongeacht hun wijze van financiering, leiden tot een 'reële vertraging van de omloopsnelheid, alleen al door het omweffekt'. Het omweffekt houdt in dat er meer schakels zitten in de transactieketen tussen konsument en bedrijfsleven. Hieruit zou volgen dat vergroting van de primaire liquiditeitsvoorraad.

3) *De toename van het aantal huishoudingen.*

Omdat de toename van het aantal huishoudingen in het 'sociale circuit' de omloopsnelheid van het geld negatief beïnvloedt, zou ook in dit geval de primaire geldhoeveelheid moeten worden vergroot.

4) *De invoering van BTW.*

Door de invoering van BTW zijn alle prijzen gestegen. De bedrijven hebben daardoor meer werkkapitaal nodig. Wanneer de hoeveelheid primaire liquiditeiten niet wordt vergroot dan wordt de reële liquiditeitspositie van de bedrijven aangetast.

5) *De uitbreiding van het girale bankverkeer.*

Volgens Bor moet een bedrijf wanneer hij aan het bankverkeer gaat deelnemen een grotere voorraad werkkapitaal aanhouden dan daarvoor, in verband met de tijd die in de administratieve verwerking bij de bank gaat zitten.

6) *De overschrijding van de betalingstermijn.*

Doordat er algemeen een tekort aan cirkulatiekapitaal is, probeert men de eigen liquiditeitsproblemen af te wentelen door de betalingstermijn te overschrijden. Dit vergt bij het bedrijfsleven een grotere hoeveelheid werkkapitaal. Iets dergelijks geldt voor 7) *de invoering van de voorschotrekening.*

8) *Het zwartgeldcircuit.*

Volgens Bor wordt door een tekort aan liquiditeit het zwartgeldcircuit vergroot. Hiertegen dient de liquiditeitsvoorraad te worden vergroot omdat het cirkulatiekapitaal kleiner is dan dat men meet en tevens om te voorkomen dat het zwartgeldcircuit de economie uitholt.

9) *Het achterblijven van de geldschepping bij de prijs- en volumestijging.*

Bor heeft een hoop cijfers van het CBS (welke zegt hij niet) in de computer gestopt, wat berekeningen uitgevoerd (welke zeg hij niet) en presenteert vervolgens een tabel waaruit bovenstaande konklusie valt af te leiden.

10) *De directe en indirecte revaluatie van de gulden.*

Door de hardnekkige strijd tegen de inflatie raakte de gulden gerevalueerd waardoor de concurrentiepositie van het bedrijfsleven verslechterde.

11) *De prijskompensatie.*

Volgens Bor komt de prijskompensatie geheel ten laste van het werkkapitaal en wordt deze aantasting niet gecorrigeerd door een vergroting van de voorraad primaire liquiditeiten.

'A world wide crisis modelled by the dutch'

Nadat we deze geniale verklaring van onze problemen hebben gelezen, rijst natuurlijk de vraag hoe we het zover hebben kunnen laten komen. Hoe konden wij zo stom zijn te geloven dat Nederland en de westerse wereld leden aan inflatie? Het antwoord is simpel: wij hebben ons laten (mis)leiden door *dr. Jelle Zijlstra*.

Jelle Zijlstra en niemand anders is het geweest die dacht dat er inflatie was en toen een grootsscheepse anti-inflatie politiek ging voeren.

Zijlstra: honest-brooker of grote boosdoener

Het was Jelle Zijlstra als minister van Financiën die de 'juiste koers om de economie gezond te maken' ging varen. Het was Jelle Zijlstra die deze koers als president van de Nederlandsche Bank N.V. doorzette. Het was Jelle Zijlstra die in 1961 persoonlijk door president Kennedy werd gevraagd naar de denktrend bij de Nederlandsche Bank. Het was dr. Jelle Zijlstra en het door hem geïnspireerde, in het buitenland zeer gewaardeerde (volgens Bor), Nederlands top-bank-management dat de *inflatie-illusie* over de wereld droeg.

'Er is geen inflatie!'

Volgens Bor is er helemaal geen sprake van inflatie. Hij hanteert de definitie van inflatie zoals die door prof. dr. F. Hartog in de Winkler Prins encyclopedie is verwoord; *inflatie is meer geldschepping dan nodig is ter voorziening in de geldbehoefte*. Om te bewijzen dat er geen sprake is van inflatie in deze betekenis toert Bor enige cijferreeksen te voorschijn. Bor berekent een primaire liquiditeitsvoorraad (PL) uit een *gecorrigeerd Totaal Nationaal Produkt van het bedrijfsleven*. Deze correctie houdt in dat het TNP (=?) niet gedeeld wordt door de absolute omloopsnelheid - waaruit dan de PL zou resulteren - maar door een op duistere wijze door Bor berekende *administratieve omloopsnelheid*. Dit zet hij vervolgens af tegen de staatsuitgaven (SU) en het nationaal inkomen (NI).

Dageraad

De fakulteitsraad van 4 oktober 1982
(de 128ste)

Het nieuwe doktoraal examenprogramma (twee-fasenstructuur) is, meer dan één maand te laat, vastgesteld door de raad. Naast een weerspiegeling van de rapporten van de programma commissie, is in de examenregeling een noviteit dat iedereen het recht heeft om tot minstens één jaar na datum nog tentamen af te leggen over de hem of haar toen onderwezen kollegestof.

Andere onderwijspunten in deze raad aan de orde waren de goedkeuring van een tweetal nieuwe vakken te verzorgen door prof. Maas, te weten Simulatietechnieken en methoden voor economen en Informatica-II.

Studieadviseur

Bert van Gelder heeft te kennen gegeven per 1 januari 1983 deeltijds ontslag te nemen. Hij wil voor 0,6 van de werktijd gaan werken. Tijdens de bespreking over het formatieplan 1986 is in de raad al aan de orde geweest of de formatieruimte voor de studieadviseur niet uitgebreid moest worden tot 1,4 formatieplaats. De argumenten daarvoor waren dat de taak van de studieadviseur wettelijk uitgebreid wordt (verplichte advisering van alle studenten aan het eind van het jaar of zij wel of niet met hun studie door moeten gaan), en daarnaast een te verwachten toeneming van de taken van de studieadviseur vanwege de invoering van de twee-fasenstructuur. In het nieuwe studieprogramma komen studenten immers in aanraking met een grotere keuzevrijheid, wat waarschijnlijk zal leiden tot een grotere behoefte aan voorlichting. Ook wordt de druk op studenten groter door de beperkte inschrijvingsduur en de te verwachten concurrentiestrijd voor de tweede fase. Beide zaken kunnen leiden tot een grotere vraag naar individuele gesprekken en adviezen. De docenten in de raad zijn unaniem van mening dat al die taken wel overgenomen kunnen worden door de docenten zelf. De studenten (zowel Aktiegroep als OBAS) zien hier grote bezwaren in.

Er ontstaat zo een vermenging van functies. Degeen die moet adviseren over de studiekeuze, de studiedruk, de docenten en de problemen daarmee etc, zijn zelf een docent en dus absoluut niet onafhankelijk.

De uitkomst van de stemming was in het voordeel van de docenten, dus geen uitbreiding van de studieadviseurformatie.

In de laatste raad stond het probleem dus weer op de agenda, en nu vanwege het korter willen werken van Bert van Gelder. Een bestuurscommissie kwam daar met het voorstel om de formatie nu vast te stellen op 1,2 en eventueel op 1,1 formatieplaats. Zij voerden daarbij aan dat het gewenst is dat, ten eerste er continu een studieadviseur aanwezig moet zijn, en dat de twee studieadviseurs, beide met een deeltijdbaan, in hun werktijd overleg moeten kunnen plegen.

De uitkomst van het debat was diep droevig: 7 docenten tegen, 6 studenten + de tas-vertegenwoordigers voor uitbreiding van de formatie. De stemmen staakten. Dat betekent dat er de volgende raad overgestemd moet worden. Als er niet iets

dageraad dick

gebeurt zal de stemmenverhouding niet veel veranderen.

Beneden-norm auteurs

Op aandrang van de commissie voor de wetenschapsbeoefening en op voorstel van het bestuur is de raad akkoord gegaan met het versturen van brieven aan wetenschappelijk medewerkers die de afgelopen jaren beneden de norm zijn gebleven wat betreft hun onderzoekoutput. Als over 4 jaar niet een gemiddelde van 0,7 publikatie per jaar is behaald zal het bestuur bij het college van bestuur een voordracht tot ontslag indienen. Geen leuke zaak voor docenten, zeker als hun bestuurs- en beheerstaken nog uitgebreid moeten worden tot het adviseren van studenten met individuele problemen, waar zij in het geheel niet toe opgeleid zijn, noch enige ervaring mee hebben. Alhoewel sommige personen en instanties op de fakulteit deze maatregelen al veel eerder genomen hadden willen zien, is de maatregel pas vastgesteld kunnen worden onder de druk van de bezuinigingen en de voorwaardelijke financiering van het onderzoek.

De kandidaatsassistenten formatie

Op verzoek van het college van bestuur, naar aanleiding van het afkeuren van ons formatieplan voor 1986 (een bezuinigingsplan) heeft het bestuur de vakgroepen gevraagd nader invulling te geven aan de taken van de kandidaatsassistenten en dit ook te kwantificeren. In tegenstelling tot het formatieplan 1986, waar de fakulteit niet verder kwam dan 3,7 formatieplaats kandidaatsassistenten, kwamen de vakgroepen nu met een claim van maar liefst 12 kandidaatsassistentenformatieplaatsen.

In de raad bleek echter dat de vakgroepen zich niet goed gerealiseerd hadden dat dit betekent dat bij het uitblijven van natuurlijk verloop er wetenschappelijk medewerkers ontslagen zullen moeten worden. De wetenschappelijk medewerkers in de raad vonden dat voldoende argument, om tegen een door hen zelf gewenste opbouw van de personeelsformatie te zijn en de vakgroepen alsnog te vragen, om nog eens te kijken naar de taken van de kandidaatsassistenten. Misschien komt er nu wel precies 3,7 formatieplaats uit.

In tijden van bezuinigingen kunnen ook wel eens leuke dingen gebeuren. Zo heeft de Nederlandse Vereniging voor het Bank- en Effektenwezen geheel belangeloos een bijzondere leerstoel 'De vermogensmarkt en het actief en passief bedrijf van de financiële instellingen' aangeboden. In eerste instantie bestond hier in de raad nog al wat bezwaar tegen. Die bezwaren zijn echter opgelost nu de vereniging uit heeft gesproken dat de bijzonder hoogleraar zich, voor wat betreft zijn of haar onderwijs- en onderzoekprogramma, zal onderwerpen aan de structuren van de WUB.

Dick van Nes

vervolg pag. 22

	1955	1980
PL	100	684
SU	100	1527
TNP	100	1038
NI	100	878

En jawel hoor, omdat 684 (geldaanbod) kleiner is dan de andere getallen (geldvraag) zou er absoluut geen sprake kunnen zijn van Hartog's inflatie!

Zin of waanzin?

Bij de beoordeling van de brochure valt allereerst de grote *vaagheid* op. Men wordt gekonfronteerd met 200 blz. continue tekst, af en toe ondersteund door een leerzaam plaatje, waarin tabellen verschijnen zonder bronvermelding, waarin grootheden worden gehanteerd zonder definitie en waarin de premissen van Bor's redenering worden gepresenteerd als onomstotelijk feit. De uiterst pedante stijl, met af en toe Galbraithiaanse uitstapjes naar des schrijvers kontakten en belevenissen, werkt afstotend maar is van minder belang.

Bor gebruikt bij zijn analyse de 'niet gewaardeerde regel', d.w.z. de verkeersvergelijking van Fisher. Voor de M gebruikt Bor de primaire liquiditeiten hetgeen in een begeleidend schrijven wordt gedefinieerd als giraal geld en bankbiljetten. Voor de omloopsnelheid gebruikt Bor de administratieve omloopsnelheid, waarvan ik in de tekst noch een definitie noch een berekeningswijze ben tegengekomen. Opvallend bij Bor's elf oorzaken is dat hij snel naar M toe redeneert en de andere drie symbolen - of eigenlijk twee omdat er één reeds veranderde - lichtelijk verwaarloost. Misschien moeten we inderdaad bij de oorzaken van de crisis tevens een rijtje *Bor-effecten* opsommen, de stelligheid waarmee Bor ze presenteert vind ik onterecht en de wijze waarop Bor zijn redenering onderbouwt komt mij verdacht over.

MM

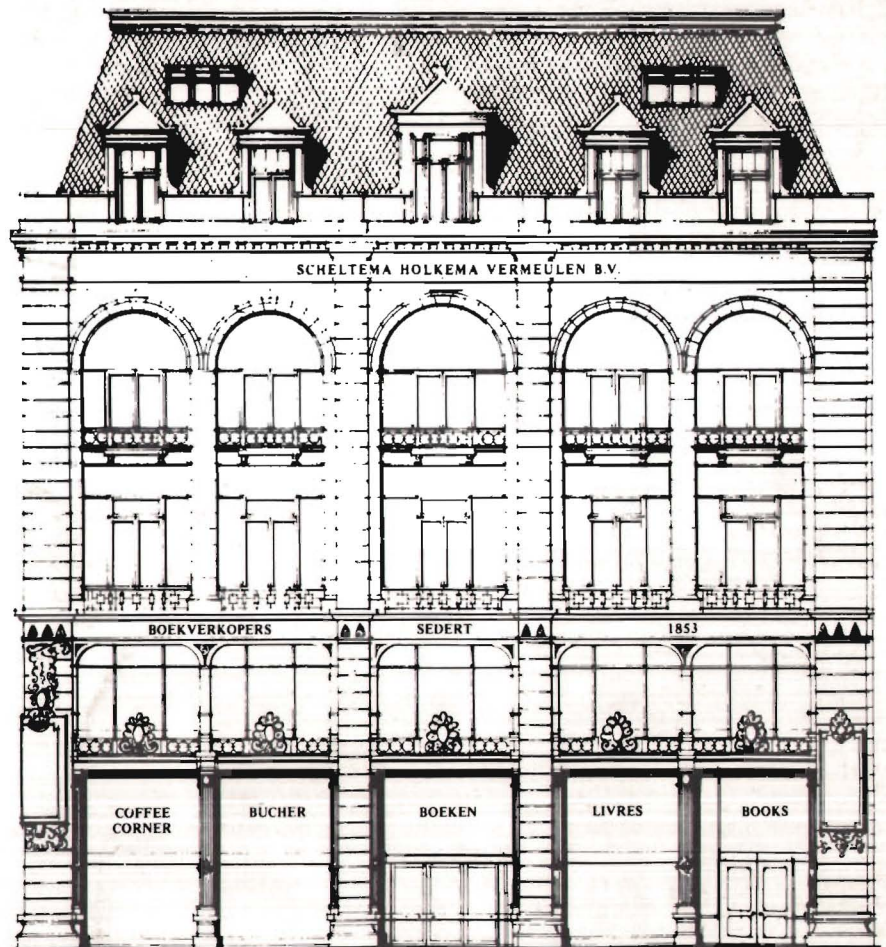
In de derde of vierde week van november zal de heer Bor - of iemand anders van de Vereniging Vermogensbeheer Nederland - op deze fakulteit een lezing over dit onderwerp houden. Nadere informatie zal via de SEF verstrekt worden.

SCHELTEMA HOLKEMA VERMEULEN B.V

**Een ruime keuze op het gebied van:
accountancy, financiering, automatisering, marketing,
organisatie, economie en geografie**

- Economie en waarde -
B. de Gaay Fortman (Red.)
Jaarboek Studiekring Post-Keynesiaanse
Economie 1982
Samsom 1982 f 42,50
- L.A. Boland - The foundation of economic
method.
George Allen & Unwin 1982 f 34,05
- Evaluating the reliability of
macro-economic models - G.C. Chow and
P. Corsi (Eds.)
John Wiley and Sons 1982 f 150,35
- D. Harvey - The limits to capital.
Basil Blackwell 1982 f 80,85
- The European economy. Growth and
crisis - A. Boltho (ed.)
Oxford U.P. 1982 f 56,90
- T. Wilson & D.J. Wilson - The political
economy of the welfare state.
Studies in economics: 19; ed. by C. Carter.
George Allen & Unwin 1982 f 34,05
- J.M. Griffin & D.J. Teece - OPEC behavior
and world oil prices.
George Allen & Unwin 1982 f 34,05
- N. Piercy - Export strategy: Markets
and competition.
George Allen & Unwin 1982 f 39,75
- Handreiking. Aspecten van het onderne-
men in deze dagen. Opstellen aangeboden
aan Prof. Dr. H.J. Kuhlmeijer.
Stenfert Kroese 1982 f 49,-
- Arbeid nu en in de toekomst -
R.C. Kwant e.a.
Intro 1982 f 17,50
- D. Strinati - Capitalism, the state and
industrial relations.
Croom Helm 1982 f 80,60
- C.F. Lee - Financial analysis and planning.
Theory and application. A book of
readings.
Addison Wesley 1982 f 58,10
- Nederlandsche Bank N.V. - Kwartaal-
confrontatie van middelen en bestedingen
1957-1980, augustus 1982.
Kluwer 1982. f 17,50

scheltema holkema vermeulen bv

boekverkopers sedert 1853

spui 10 1012 WZ amsterdam holland tel. 020-26 72 12